

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio III. De Præsentia Christi in Eucharustia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

lix sumitur pro vase hoc sensu: Hic est calix seu vas continens sanguinem meum. Vel sumitur calix per metonymiam pro ipso potu contento, quali dicatur: Hic est Sanguis meus contentus in calice; ut explicat D. Thomas q. 78. art. 3. ad 1. & alii frequenter.

At verò alio ordine Lucas & Paulus verba disposuerunt. Lucas quidem: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*. Paulus vero: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*. Idem tamen est sensus substantialis, adeoque (quidquid Aliqui contradixerint) forma est valida, etsi contra ritum Ecclesiæ. Credendum enim est singulos canonicos Scriptores institutionem hujus Sacramenti narrantes assignasse formam substantialem sufficienter. Et de facto in Missa s. *Isidori* (quæ habetur in Ecclesia Toletana) continetur hæc forma. Sensus proinde est: Hic est calix sanguinis mei, quo novum testamentum conditur & firmatur; sive, Hic calix est novum testamentum in meo sanguine, hoc est, ratione sanguinis mei quem continet.

Dico VI. Vox *meus* sive *meum*, determinat corpus sive sanguinem, indicatque formam proferri in persona Christi. Unde non valeret, si diceretur, Hoc est corpus Christi: quia tunc Sacerdos non loqueretur in persona Christi.

Petes an formæ consecrationis operentur ut veræ, an ut significativæ? Resp. illas operari conversionem, non ut veras, sed ut significativas. Ita *Scotus* sup. in 4. 5. *Propter hoc dicitur, Valgus, Pæpofitus* & alii passim, contra *Cornik* & quosdam *Thomistas*. Probatur: quia veritas formarum consecrationis est naturâ posterior existentia Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus, cum ab hac tamquam termino significato veritas dependeat: ergo non possunt causare ut veræ seu secundum

veritatem; alioquin veritas deberet tamquam causa esse prior existentia Corporis & Sanguinis sub speciebus. Unde quàmvis simul tempore forma consecrationis significet, efficiat & sit vera; tamen prius naturâ significat; posterius naturâ abstrahendo à veritate & falsitate efficit, postremò est vera.

Pro fine hujus quæstionis nota *Scotum* sup. n. 19. & seqq. problematicè disputare, an formæ consecrationis virtute sermonis significant Corpus & Sanguinem Christi esse sub speciebus pro instanti prolationis copulæ, an verò pro ultimo instanti propositionis. Et quàmvis loco citato videatur satis inclinari in prius, nempe formas significare præsentiam ex vi sermonis pro instanti prolationis copulæ, etsi veræ sint pro ultimo instanti, eò quòd intentione proferentis determinetur tota oratio, omnesque illius partes pro instanti completæ orationis: nihilominus in *Report. ibid. n. 7. & 8.* cum communi sententia resolvit, significare pro ultimo instanti propositionis. Et meritò: quia alioquin fatendum esset formas consecrationis non esse in rigore veras. Ratio est: quia est de ratione subjecti, copulæ & prædicati, quòd significant tamquam partes enuntiationis: sed ante instans completæ enuntiationis non sunt partes illius; ergo ut tales non possunt significare. Confirmatur: quia etsi in propositionibus speculativis objectum ordinariè existat pro instanti enuntiationis inchoatæ; in practicis tamen significatur quòd est pro instanti prolata orationis. Sic cum princeps dando vel instituendo aliquod officium dicit, Hoc officium est tuum, Tu es prætor &c. non significatur illud quòd est pro initio enuntiationis, sed quòd vi enuntiationis est futurum.

84.
Ex vi sermonis significant Corpus & Sanguinem esse non pro instanti copulæ, sed completæ propositionis.

DISPUTATIO TERTIA.

De Præsentia Christi in Eucharistia.

QUESTIO I.

An in Eucharistia sit realiter & substantialiter Corpus & sanguis Iesu Christi?

Primi omnium Hæretici (ut eos vocat *Augustinus*) qui hoc mysterium negarunt, aut saltem de eo dubitarunt, fuerunt discipuli illi, qui *Joan. 6.* audientes Christum de hoc differens, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et abierunt retrò cum quibusdam Capharnaitis dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Inter illos fuit *Judas* juxta *Augustinum* *Tract. 27. in Joannem, & Chrysostomum* *Hierim. Sum. Theol. Pars IV.*

Homil. 46. in Joannem, adeoque *Sacramentarii* habent præceptorem & ducem eundem, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt *Jesum*. Quòd etiam colligitur ex *Joan. 6.* ubi *Christus* ait: *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt, dictis nimirum de Eucharistia. Scitis enim ab initio Iesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.* Quem dein claritis denotans ait: *Ex vobis unus diabolus est.*

Secundo loco recensentur quidam *Corinthii* reprehensi ab *Apostolo* i. *ad Cor. 11.* quòd Eucharistiam tamquam cibum communem fumerent. Unde ait: *Audite scissuras esse inter vos, & ex parte credo: nam oportet & hereses esse.* Sed videntur potiùs hæ scissuræ pertinuisse ad modum celebrandi cœnam dominicam, quòd scilicet cum contemptu

Inter quos Iudas, Sacramentarii dux.

2. Quid in Corinthiis iacet Apostolus i. Cor. 11.

Z temptu

tempore pauperum & ebrietate quidam convenirent ad epulum, quod in consuetudine fiebat à Christianis divitibus & pauperibus in signum charitatis, ideoque Agape dicebatur. Et in principio nonnullis in locis præmittēbatur Synaxi, signanter apud Corinthios, ut probabilius censet à *Lapide in Comment.* Indictio autem jejunio ante sumptionem Eucharistiæ, adhuc diu variis in locis servatum fuit epulum simile post sacram Synaxim. Apostolus itaque taxat in Corinthiis præfatum abusum, & inde consequentem indignam Eucharistiæ sumptionem, graviter inculcans necessariam præparationem.

Tertiò referuntur varii antiquiores Hæretici, qui tamen (ut rectè notat *Bellarminus l. 1. de Euchar. c. 1.*) non tam Sacramentum Eucharistiæ, quam mysterium Incarnationis oppugnarunt. Quare nullus Veterum hunc errorem in Cathologo Hæresum posuit, aut ex professo primis sexcentis annis oppugnavit.

Itaque post annum 700. cepit non rectus quorundam de Eucharistia solum loquendi modus. Ob quod exinde Græci Scriptores nomen figuræ seu imaginis expressius excluderunt ab Eucharistia: ut patet ex *Damaseno l. 4. de fide c. 14.* & *Theophylacto in c. 26. Matth.* Unde anno 787. *Synodus VII. œc. 6. Tomo 3. in fine* de eodem errore aut certè erroneo loquendi modo notavit *Iconomachos*, quod dicerent Eucharistiam esse unicam imaginem & figuram Christi. Quos tamen de ipsa re rectè sensit ait *Baronius ad annum 787.* & potius pugnantia dixisse arguit *Synodus VII. supra.* Nam erant confesse divinum Corpus panem fieri. *At si imago Corporis est non potest sanè fieri divinum Corpus,* inquit, *Synodus.*

Quem errorem circa annum 800. (ut refert *Bellarminus supra*) secutus est quidam *Joannes Scotus*, monachus *Benedictinus*, & (ut aliqui assunt) *Caroli magni Præceptor* (ignoro tamen qui hoc consistat cum *Chronologia Baronii* agentis de *Joanne Scoto* ad annum 878. & de morte illius ad annum 883. cum tamen *Carolus magnus* plurimis ante annis mortuus, & in fine anni 800. in *Imperatore* sit consecratus) qui primus in *Ecclesia Latina* de hac re dubiè scribere cepit: cujus liber de Eucharistia, quem *Berengarius* plurimum laudaverat, lectus & damnatus fuit in *Concilio Vercellensi* celebrato anno 1050. præside *Leone IX.* Et rursus in *Concilio Romano* sub *Nicolao II.* ab ipso *Berengario* per ejus lectionem lapsus in hæresim, igni traditus est.

Repressum itaque aliquamdiu errorem acrius excitavit, & latius propagavit circa an. 1050. *Berengarius* Archidiaconus *Ecclesiæ Andegavensis*, adeo ut passim habeatur primarius auctor *Sacramentariorum*, nò quòd primus hunc errorem invenerit, sed quòd

in *Ecclesia Latina* primus eum publice & pertinaciter propugnaverit ac propagaverit.

Hic in pluribus *Conciliis* damnatus, & non semel convictus, hæresim abjuravit. Primò absens damnatus est in *Concilio Romano* & altero *Vercellensi* celebratis sub *Leone IX.* ut ex *Lanfranco* (qui interfuit) refert *Baronius ad annum 1050.* Deinde in *Concilio Turonensi* sub *Victore II.* Ast relapsus post factam eisdem hæresis abjuratorem, juramentum renovavit in *Concilio Romano* 113. *Episcoporum* sub *Nicolao II.* professus ibidem formulam fidei, quæ habetur c. *Ego Berengarius* *ap. de Consecr.* Sed rursus relapsus, ac novum commentus dogma de Christi præsentia sub Eucharistia simul cum substantia panis & vini, iterum jam octogenerarius sub *Gregorio VII.* Romæ in *Côcilio* damnatus, serio resistit, & in fide Catholica perseveravit, teste *Gersono*, *Surio* & aliis. Videndus *Baronius ad annum 1088.* quo cariosum hunc hæresicham prop. nonagenariu decessisse scribit.

Remansit tamen hæc hæresis in quorundam animis, ut *Petro-Brussianorum*, *Albigensium*, *Waldensium*: quo circa annum 1360. secutus est *Joannes Wiclef*: & tandem nostri temporis hæretici *Zwinglius* & alii doctores *Corpus Christi* non esse verè & realiter in Eucharistiæ Sacramento, inde dicti *Sacramentarii*. Cum quibus re ipsa sensit *Calvinus*: ut facile patet conferenti varios *sc. c. 17. l. 4. Instit.* Quod etiam annotarunt plerique Auctores, qui contra Hæreticos hujus temporis doctissime & luculeptè scripserunt. Ut in eum quadrat illud *breve præfatione lib. 1. adversus hæreses* dictum de Hæreticis: *Similia quidem nobis loquentes, dissimulaverò sentientes.* Quare passim *Calvinista* eundem errorem tuentur. Contra hoc omnes

Veritas Catholica habet, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, verè, realiter & substantialiter contineri Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus panis & vini consecratis. Ita docet *Nicænum II. Lateranense* sub *Innocentio III. Constantiense, Florentinum* & novissimè *Videntinum sess. 13.*

Probatur I. ex *Joan. 6.* ubi Christus ait: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita &c.* Hic locus intelligitur à Patribus (quos magno numero citant *Maldonatus c. 6. Joannis, Silesius, Vasquez* & alii) de verè & reali c. poris Christi manducatione. Similiter à *Concilio Alexandrino* approbato *Synodo III. generali* Item à *Synodo VII. à Tridentino sess. 13. c. 17.* & aliis *Conciliis.*

Sic autem intelligi debere, patet in primis ex proprio & obvio prædictorum verborum ac subsequenti sensu. Secundo ex murmuratione *Judeorum*: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et scandalum discipulorum dicitur: *Dirus est hic sermo, & quis potest carnis autem?* Si enim tantummodo figuram carnis suæ, vel nudum panem Christus dicit

De Eucharistia male locuti sunt Iconomachi.

3. De Eucharistia male locuti sunt Iconomachi.

De eadem non rectè sensit Joannes Scotus, non ille Doctor Subtilis.

4. Dicitur post hunc Berengarius, vulgò habitus Sacramentariorum auctor.

promississet, ut Calvinista volunt, vel tantum de manducatione spirituali per fidem locutus fuisset, facile totam contentionem & scandalum uno verbo sedare potuisset. Sed quia recte intellexerant verba de vera carne Christi, hinc auget sententiam precedentem gravissimo juramento dicens: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; cum tamen à sanguine Judæi maxime abhorrent. Tertio idcirco inferius exaggerando dicit: Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus; his repetens vere, ne quis eum de cibo vel potu metaphorico per fidem sumendo loqui apprehenderet. Quartò præfert panem à se dandum Manne; quod tamen etiam fuit figura singularis corporis Christi, ab antiquis Patribus per fidem in Christum manducata, & alioquin alteri panem nullatenus postponenda. Denique quia idcirco Joannes, qui diligentissime mysteria ultima cœnæ descripsit, ne verbo quidem de hoc mysterio egit: eò quod de ipso egisset sufficienter cap. 6. ut etiam recte notavit Aug. l. 3. de consensu Evangelist. c. 1.

Ex quo constat Augustinum intellexisse eundem locum, non de sola manducatione per fidem seu spirituali (de qua loquitur, dum alibi parvulis per Baptismum Corpori mystico Christi incorporandis agens, utitur illo loco Christi: nisi manducaveritis carnem &c. prout disp. 6. q. 1. patebit) sed etiam de manducatione Eucharistica & sacramentali. Quod etiam constat ex Tract. 26. in Joan. ubi explicans illa verba: Ego sum panis vita &c. ait: Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum: sed aliud est sacramentum, aliud virtus sacramenti. Quam multi de altari accipiunt &c. Et ibidem: Ac per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit eius sanguinem; licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum Corporis & Sanguinis Christi: sed magis, tanta rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta.

Quare non obstat, quòd idem Augustinus Tract. 25. in Joan. ad illa verba; Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam; sicut: Quid paras ventrem & dentes? Crede, & manducasti. Nam fatendum est illam sententiam Christi (quam Augustinus ibi explicat) esse intelligendam de manducatione per fidem, ut constat ex adjunctis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. Postmodum tamen occasione accepta ex miraculo quinque panum, & objectione Judæorum de manna dato Patribus, transit Christus suaviter ad tractatum de Eucharistia, ejus institutionem ibidem promittit, ut ex antè dictis constat.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Nec refert, quòd Christus postmodum dicat: Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quinquam. Verba, quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt. Responderetur enim cum Augustino Tract. 27. in Joan. Christum rejicere illum crudum & carnalem intellectum, quo Judæi apprehendebant carnem ejus esse manducandam, more scilicet aliarum carniarum seu ciborum in frustra conscissam, & docere, verba sua de vera quidem, sed spirituali magis, & sacramentali, manducatione esse intelligenda, ac sic intellecta continere spiritum & vitam. Alium adhuc sensum addit Augustinus, ut scilicet Christus assignet veram causam, ob quam caro sua vivificet, nempe spiritum, id est divinitatem suam carni conjunctam; caro autem sola à spiritu seu divinitate sejuncta non proficit ad vivificandum.

Ex his patet Ruardum, Jansenium, & paucos alios insignes Catholicos, ac de mysterio Eucharistiæ alioquin optimè sentientes, non recte hunc locum Joan. 6. explicasse de sola manducatione spirituali per fidem, ut sic facilius responderent Lutheranis eundem locum objicientibus contra communionem sub altera tantum specie: quem tamen illis non favere infra ostendemus. Quamvis Tridentinum sess. 21. cap. 1. noluerit adhuc sensum loci Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem &c. de reali sumptione definire (tametsi id varii urgerent) cautè dicens: Vicumque juxta varias Sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. Manet nihilominus efficacia argumenti.

Probatur II. veritas Catholica ex verbis Christi, quibus hoc Sacramentum instituit, testibus Matthæo, Marco, Luca & Paulo, nempe his aut æquivalentibus: Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus. Quæ clarissimè præsentiam Corporis & Sanguinis Christi significant: adeò ut clarioribus verbis ea exprimi non potuerit. Neque ullum est aliud mysterium, quod clarius in Scripturis habeatur expressum.

Quo non obstante diabolus pater mendacii hæc verba figuratis hæreticorum expositionibus obscurare est conatus, adeò ut anno 1577. prodierit libellus, in quo ducentæ numerantur depravatæ horum paucorum verborum expositiones: quas omnes ad novem reducit Bellarminus l. 1. c. 8. Prima est Carolstadii, qui dicit, Hoc est Corpus meum, idem esse ac, Hic ad mensam sedet seu est corpus meum, sumendo pronomen hoc, pro adverbio locali, hic, & ne tam stulta & crassa expositio displiceret, illam se ex revelatione Patris cælestis didicisse asseruit. Secunda Bucerii in Retractationibus dicentis pronomen hoc, significare totam actionem cœnæ, ut sensus sit: Hæc actio representat sive exhibet corpus meum. Tertia est Joannis Langii, qui per pronomen

10.
Exponitur illud Christi: Caro non prodest quidquam.

II.
Probatur II. & præcipue veritas Catholica ex Matth. 26. Marci 3. Luca 22. & 1. ad Cor. 11.

Varia Expositiones Hæreticorum.

men hoc intelligit panem, & invertit propositionem dicendo, Corpus meum est hoc, nempe panis, quia instar panis reficit animas. Quarta est *Zwinglii*, dicentis verbum, est, importare idem quod significat, ut sensus, sit: Hoc significat corpus meum. Quinta est *Petri Boguini* sic explicantis: Hic panis dicitur corpus meum, scilicet per communicationem idiomatum fundatam in unione sacramentali, quâ ununtur res etiam distinctissimæ, ut panis in terra & corpus Christi in cælo. Sexta est *Ioannis Oecolampadii* summentis nomen corpus, per tropum, quo nomen significati tribuitur signo, ut sensus sit: Hic panis est figura corporis mei. Septima est *Calvini*, qui l. 4. *Instit.* c. 17. §. 21. cum *Oecolampadio* admittit in nomine Corpus, tropum, sed addit panem non esse nudam figuram corporis Christi, verum figuram quæ rem ipsam exhibeat, ita ut sit signum efficacax, per quod fideles corpus Christi verè manducant, non quidem realiter præsens, sed alio modo ineffabili. Octava est quorundam *Calvinistarum*, qui (teste *Jansenio* c. 59. *concordia*) sumunt corpus pro Christi corpore mystico, sive Ecclesiâ, quasi Christus dixisset: Accipite & comedite: vos enim Discipuli estis corpus meum. Nonam per jocum excogitavit *Lutherus*, & seridè defendit *Joannes Campanus* teste eodem *Luthero* in sua brevi *Confessione*, quasi sensus sit: Hic panis est corpus à me factum & creatum.

Quæ omnes expositiones ad eodè sunt distortæ, ut cuilibet sanæ mentis debeant esse suspectæ. Nam juxta indubitatam regulam Scriptura est intelligenda in proprio sensu, nisi necessitas vel Ecclesiæ auctoritas, aliud exigat: quod hic non fit; cum potius omnes Patres & Ecclesia verba ista semper propriè intellexerint, & ex proprio intellectu nullum absurdum sequatur, ut ex objectionibus patebit.

Deinde sensus Scripturæ peti debet à circumstantiis: quæ sic requirunt sensum omnino clarum & proprium. In primis, quia Christus condebat testamentum, cujus verba debent esse clara omnium iudicio, ac etiam ex ipsius juris Civîlis dispositione. Secundò, quia iisdem verbis inibat fœdus, ut qui dignè sumerent id quod instituebat, haberent vitam æternam; qui verò indignè, iudicium, ut patet 1. ad Cor. 11. Tertiò, quia instituebat rem gravissimam, in qua periculosissimè erratur. Quarto, quia agebat familiariter cum solis discipulis, quibus datum erat nosse mysteria regni Dei, & quibus solebat obscuriores parabolas verbis claris explicare.

Quintò, quia hoc exigunt particulæ adjunctæ: Quod pro vobis eraderetur, Qui pro vobis effunderetur. Quod manifestius postulat forma calicis apud Lucam, quæ græcè sic sonat: Hic est calix in sanguine meo pro vobis effusus: Cum igitur calix seu contentum in illo

fit pro nobis effusum, certè debuit illud esse sanguis Christi: non enim merum vinum vel figura sanguinis, sed ipse sanguis fuit pro salute nostra effusus. Ad quod argumentum, *Beza* non aliud potuit respondere, quam textum esse corruptum, quantumvis fateatur in omnibus etiam vetustissimis codicibus Græcis ita legi.

Sextò, quia nulla occurrit ratio, quæ Christus fuisset usus verbis, adeo claris, ut non potuisset clarioribus, in sensu tam improprio & inusitato in Scriptura & apud omnes nationes, idque in deceptionem culpam fidelium: si enim non sit verum corpus, sed tantum figura, omnes Catholici sunt coram Deo excusabiles, quia intelligunt testamentum sui Salvatoris sicut sonat, nec habent occasionem suspicandi aliter à Christo esse intellectum. Si autem sit verum corpus, quam excusationem habebunt Hæretici, qui absque fundamento verba clarissima ad peregrinos & inusitados sensus detorquent?

Denique plura alia, quæ Apostolus 1. ad Cor. 11. adjungit, præscribens reverentiam in sumendo, & minas divini iudicii intextans sumentibus indignè, siquæ non didicantibus Corpus Domini, foris sine ingerunt animo bene disposito, eum non de nuda figura corporis, sed de vero & reali corpore Christi agere. Non enim de nudo signo rectè diceretur: Qui illud indignè sumperit, reus efficitur corporis & sanguinis Christi, indignè scilicet accepti seu tractati. Prout de sumente indignè Eucharistiam loquitur Paulus. Immo cum juxta *Calvinistas* non nisi per fidem Christus in ea manducetur, & juxta eundem omnis per fidem eum manducans, id sciat dignè, numquam posset consequenter loquens Corpus Christi indignè manducari: quod tamen aperte repugnat doctrinæ Apostoli: qui proinde de reali manducatione loquitur. Denique non rectè quis dampnaretur, quod Eucharistiam indignè sumens non didicet corpus Domini: ab aliis cibis, si id quod sumit, verè non est Corpus Domini, sed alius cibus.

His accedunt verba Apostoli 1. ad Cor. 10. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Est panem quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Ubi aperte significat Apostolus (& sic intelligunt Patres Orthodoxi) in calice quem benedicimus communicari sanguine Christi fidelibus, & consequenter in ejus sumptione eodem communicare inter se. Similiter panem quem frangimus, sive mysticè in immolatione, sive potius physice ratione specierum post immolationem in distributione (prout olim idè panis immolatus frangi & distribui solebat) esse Corpus Domini, quod unum idemque omnes fideles accipimus, Immo Apostoli inter-

men hoc intelligit panem, & invertit propositionem dicendo, Corpus meum est hoc, nempe panis, quia instar panis reficit animas. Quarta est *Zwinglii*, dicentis verbum, est, importare idem quod significat, ut sensus, sit: Hoc significat corpus meum. Quinta est *Petri Boguini* sic explicantis: Hic panis dicitur corpus meum, scilicet per communicationem idiomatum fundatam in unione sacramentali, quâ ununtur res etiam distinctissimæ, ut panis in terra & corpus Christi in cælo. Sexta est *Ioannis Oecolampadii* summentis nomen corpus, per tropum, quo nomen significati tribuitur signo, ut sensus sit: Hic panis est figura corporis mei. Septima est *Calvini*, qui l. 4. *Instit.* c. 17. §. 21. cum *Oecolampadio* admittit in nomine Corpus, tropum, sed addit panem non esse nudam figuram corporis Christi, verum figuram quæ rem ipsam exhibeat, ita ut sit signum efficacax, per quod fideles corpus Christi verè manducant, non quidem realiter præsens, sed alio modo ineffabili. Octava est quorundam *Calvinistarum*, qui (teste *Jansenio* c. 59. *concordia*) sumunt corpus pro Christi corpore mystico, sive Ecclesiâ, quasi Christus dixisset: Accipite & comedite: vos enim Discipuli estis corpus meum. Nonam per jocum excogitavit *Lutherus*, & seridè defendit *Joannes Campanus* teste eodem *Luthero* in sua brevi *Confessione*, quasi sensus sit: Hic panis est corpus à me factum & creatum.

12.
Sed aliena
& proprietate
verborum.

Intellectu
Patrum &
Ecclesiæ.

Contra exigentiam
circumstantiarum.

33.
Et aperit
ipsius contextus.

Præsertim
apud Lucam.

rogatio habet vim affirmationis vehementioris, quasi de te adeo confessâ, ut nullus auderet contradicere. Qualis est illa, quam paulo post subiungit: Nonne qui edunt hostias, participes sunt avaris? Et hæc ratione verificatur, quod Apostolus supra addit: Omnes qui de uno pane participamus; non utique materiali, potius quam omnes Judæi toto tempore veteris Testamenti comederint de uno Agno, aut omnes veteres Sacerdotes unum agnunt, unum vitulum &c. macaberrime, eo prætextu, quod omnes & singuli idem figurarent: sed de uno pane consecrato, id est, de uno corpore Domini. Ex qua participatione fit, ut simus, concors, oves, ut ita dicam, & consanguinei Christi; ut loquitur Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi Mystagog. 4. uniti nimirum corpori & sanguini Christi. Sicque consequenter mysticè per significationem & effectum Sacramenti unus panis, unum corpus multi sumus, ut arguit Apostolus supra. Quod præclare explicat Damascenus l. 4. de fide cap. 14. prope finem.

Nec obstat, quod in principio capituli dicat: Omnes (antiqui Patres) eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt. Loquitur enim aperte de identitate escæ spiritualis seu rei significatæ: comparatque antiquos inter se, bonos videlicet & malos. Et quamvis comparet nobiscum quoad eandem escam spiritualem, non sequitur tamen, quod non sit differentia in modo sumendi: cum enim omnia illis in figura contingerent, ut ibidem dicitur, nobis autem gratia & veritas per Jesum Christum facta sit, consequens potius est, nos illum cibum suscipere realiter, quem illi tantum in figura suscipiebant.

Probatur III. veritas Catholica ex traditione. Et hæc in primis manifestè constat ex eo, quod non possit ostendi, quando, & à quo inceperit hæc doctrina primum in Ecclesia doceri, nisi quando Christus hoc Sacramentum instituit. Adeoque exinde usque nunc in Ecclesia perseveravit: cum non sit credibile rem tam notabilem postea potuisse irrepere, quin aliquis saltem historicus referret, quando, & à quo, & quinam se opposuissent, uti faciunt de quibuscumque etiam minimis circa doctrinam fidei novitatibus. E contra autem, quotiescumque aliquis contra hanc veritatem cepit mussitare, mox per Concilia est repressus, ut patet ex dictis in principio hujus dubii. Secundò constat hæc traditio ex unanimi consensu Patrum, quorum nobilissimam ceteram per quindecim ætates textit Bellarminus toto lib. 2. de Eucharistia. Nobis pauca testimonia sufficiant. Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio sub initium, ait: O miraculum! o benignitatem Dei! Qui cum Patre sursum sedet, in illo temporis articulo omnium manibus pertractatur. Ambrosius l. 6. de Sacramentis c. 1. sic scribit: Sicut verus est Dei filius Dominus noster Jesus Herimex Sum. Theol. Pars IV.

Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia Patris, ita vera ejus caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus ejus sanguis est, quem potamus. Idem clarissimè docet pluribus aliis locis. Damascenus l. 4. c. 14. ait: Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc) sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente: Hoc est meum, non figura corporis, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Quo quid clariùs dici potuisset?

Sed proferamus pauca ex Augustino, & quam vanè Hæretici in eo tamquam suo gloriantur, videamus. Is itaque 9. Confess. c. 13 de matre sua Monica ait: Tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit.... unde sciret dispensari victimam sanctam (non utique nudum panem, sed carnem Christi) quod deletum est Chirographum, quod erat contrarium nobis..... ad cuius pretii nostri Sacramentum ligavit ancilla tua animam suam vinculo fidei. Et Conc. 1. in Psal. 33, explicans quod in Titulo psalmi scriptum erat: Et ferebatur in manibus suis, ait: Hoc quomodo posset fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo; manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Nullo modo autem mirabile, impossibile aut singulare hoc esset, nisi intellectum de ipsomet vero corpore Christi: quid enim facilius, quam ferre signum aliquid seu figuram inanem sui ipsius? Unde quod Conc. 2. in eundem Titulum ait: Ipse se portabat quodammodo, cum diceret, Hoc est corpus meum; non indicat modum portandi improprium, sed mirabilem & naturaliter impossibilem, quia scilicet non in propria specie, sed in aliena, verè tamen seipsum portabat.

Et in Psal. 98. De carne Mariae carnem accipit & in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit &c. Dum autem postea subiungit: Spiritualem intelligite quod locutus sum (scilicet, nisi quis manducaverit &c.) non hoc corpus quod videtis manducaturus estis, & bibiturus illum sanguinem quem suserunt, qui me crucifigerunt. Sacramentum aliquod commendavi vobis &c. solum Excludit stultum & carnalem intellectum illorum, qui præverunt (ut præmittit S. Doctor) quod præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis; & dixerunt, Dominus est hic sermo. Spiritualiorem itaque, etsi realem intellectum postulat. Ideoque non negat identitatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia secundum substantiam, quam tam patenter prius expresserat, sed secundum speciem seu formam eternam. Quo planè modo idem Augustinus

17.

18.

Allegantur verba Augustini in Psal. 98. & instantia se hario-rum occurrunt.

95. in Joan. in illud: *Iam non videbitis me, loquitur: Quid ergo est ad Patrem vado & iam non videbitis me: nisi, quomodo sum, cum vobiscum sum? Tunc enim adhuc erat mortalis &c. Hunc ergo Christum, id est, zalem Christum . . . non erant iam visuri: & ipsa est iustitia fidei. De qua Apostolus ait: Esti novem amicus Christum secundum carnem, sed nunc iam non novimus. Similis quoque est locutio, ad Cor. 15. Item ad Gal. 2. ubi Apostolus ait: *Vro ego, iam non ego.**

Præterea Lib. 2. contra Adversarium legis c. 9. ait: *Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde atque ore suscipimus: quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quam perimere, & humanum sanguinem potare quam fundere. Et l. 12. contra Faustum cap. 10. Habet (inquit) magnam vocem Christi Sanguis, cum eo accepto ab omnibus gentibus responderetur, Amen. (Alludit ad veterem morem; nam olim Sacerdos communicaturo dicebat: Corpus Christi: isque respondebat, Amen, hoc est, verum; ut habet Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 4.) Hec est clara vox Sanguinis, quam Sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem Sanguine redemptorum. Et l. 3. de Trinit. c. 10. inter alia inquit: *Dicaturque illis (pueris) auctoritate gravissimâ, cuius corpus & Sanguis sit; qui scilicet in altari ponitur, & peractâ pietatis celebratione consumitur, ut præmiserat.**

19.
Explicatur
locus Augu-
stini l. 3. de
doctr. Chri-
stia. c. 16.

Nec refert, quod Augustinus l. 3. de Doctrina Christiana c. 16. ait: *Si præceptiva locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo, præcipiens Passioni Domini esse communicandum; & suaviter atque utiliter recommendandum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit. Nam ly Figura ergo est &c. non opponit reali & incruentæ manducationi, sed cruentæ & consuetæ carniæ seccationi, coctioni & post cocturam manducationi, de qua præmittit: *Facinus vel flagitium videtur jubere. Quæ enim flagitii aut facinoris apparentia, & non potius summæ utilitatis ac beneficentiæ, in sumptione incruenta carnis & sanguinis Christi? Quocirca potius recurrit prius præmissa regula Augustini: Si præceptiva locutio est, aut flagitium aut facinus vetans, aut utilitatem aut beneficentiam jubens, non est figurata. Incruentia nihilominus manducatio est figura, quatenus repræsentat passionem Christi, in qua is verè occisus est, cui passio communicare, quemque imitari est fructus hujus Sacramenti. Et hoc designat illibatum illud altaris Sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus, inquit Bernardus in Psal. 90. Qui habitat. ad Versum 3.**

Plura alia testimonia s. Augustini pro veritate Catholica ponderat Bellarminus l. 2. de Euchar. c. 24. ubi & loca alia, quæ primâ fronte obscuritatem aliquam præ se ferre videntur, ideoque avidè ab Hæreticis arripuntur, locis clarioribus derelictis, rectè explicat. Et adhuc plura recenset Hæreticorum To. 2. Anatomie in Indice dogmatico, ac locis ibi designatis ponderat.

Probatur IV. ex plurimis & certissimis miraculis, quæ Deus diversis talis locis intuitu hujus Sacramenti fecit: non est autem conforme divinæ providentiæ ea facere, vel etiam permittere fieri a dæmone in confirmationem erroris: adeo ut non minus verè quàm confidenter dixerit Richardus de S. Victore l. 1. de Trinit. 2. *Domine, si error est, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt. Miracula, quæ passim obvia sunt, non est necesse referre. Interim videri possunt historici, ac etiam Suarez d. 46. sect. 5. ubi diligenter & auctoritativè & theologum agit.*

Ratione merè naturali non potest existentia hujus Mysterii ostendi: fide tamen suppositâ, maximam ejusdem Mysterii congruentiam & congruitatem ostendit ratio. Hoc enim opus est tam eximiæ bonitatis, dum Christus fidelibus suis seipsum tali modo communicat. Est opus summæ potentis, in quo simul tam multa miracula adunantur. Summæ sapientiæ, in remedio tam opportuno & valido pro nostra salute. Summæ liberalitatis & misericordiæ erga hominem. Et præsertim est præclarissimum opus divinæ charitatis: in quo, ut loquitur Trid. sess. 13. c. 2. *divitias divini sui erga homines amoris Christus velut effudit.* Item est opus excellentissimum ad nostram utilitatem & consolationem. Adest enim Christus ad tutelam Ecclesiæ, & ad solamen fidelium. Confert etiam maximè ad exercendam fidem, ad roborandam spem, & accendendum charitatis amorem. Charitatis, inquam, primarij erga Deum, & concomitantè inter ipsos homines: *Quoniam unus panis, unum corpus, multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. 1. Cor. 10.*

Contrà Catholicam veritatem Hæretici objiciunt I. Genes. 17. *circumcisio dicitur pactum, cum tantum esset signum pacti.* Exodi 12. *Agnus paschalis vocatur Phylax seu transitus, cum tantum esset memoria transitus.* Immo in Evangelio Christus de seipso dicit: *Ego sum ostium, Ego sum veritas, & similia multa, quæ non nisi improprè possunt intelligi. Igitur eodem modo, dum ait, Hoc est Corpus meum, improprè debet intelligi. Quod Confirmatur: quia Scriptura videtur ita seipsam explicare, dum Eucharistiam subinde vocat panem 1. ad Cor. 10. *Panis quem frangimus, nonne &c. & cap. 11. *Quiescuntque manducabitis panem hunc.* Et ipse Christi**

Christus Matth. 26. & Marci 14. calicem consecratum vocat vinum dicens : *A modo non bibam de hoc genimine vitis.* Ergo non est ibi corpus & sanguis, nisi improprie. Resp. Neg. Conf. quia in prædictis exemplis ex materia, quæ tractatur, & circumstantiis tam clarè constat Scripturam metaphoricè loqui, ut nulli possit esse dubium. In verbis autem istis, *Hoc est corpus meum*, nihil horum habet locum : adeoque metaphoricè non possunt explicari, quin pari ratione reliquæ Scripturæ metaphoricè explicentur, v.g. hæc Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus*, de typo & imagine quædam Filii. Item illa Joan. 1. *Verbum caro factum est*, de carne phantastica & similitudinaria cum *Manichæis* : atque ita tota fides incarnationis & passionis convellatur.

Subinde autem Eucharistia vocatur panis & genimen vitis ratione specierum panis & vini, cujus speciem totamque operationem retinet ; juxta morem loquendi Scripturæ, quo aliquid solet vocari nomine rei sub cujus forma apparet ; prout Angeli v.g. in forma virili apparentes vocantur viri, Genes. 18. & 19. Deinde quia Eucharistia fit ex pane & vino. Sicut Genes. 2. Eva dicitur, *Os ex ossibus Adæ*, & cap. seq. dicitur homo pulvis seu terra : & Exodi 7. serpens ex virga factus dicitur, *virga*. Unde Scriptura loquitur de pane consecrato, qui proinde amplius panis non est, sed corpus Christi, ut patet 1. ad Cor. 10. ubi *panis quem frangimus*, dicitur *participatio corporis Domini* sive ipsum corpus Domini. Et Joan. 6. *Panis* (ait Christus) *quem ego dabo, caro mea est*. Denique vocat panem, quia est spiritualis animæ cibus ; cum phrasi Scripturæ panis sæpè quemlibet cibum significet. Quo sensu Exodi 16. & alibi frequenter *Manna* vocatur panis.

Obijciunt II. Lucas cap. 22. refert Christum dixisse : *Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo* ; ubi calix & testamentum sumuntur metaphoricè : ergo similiter Corpus & Sanguis debent metaphoricè sumi. Respondent aliqui in nomine, *calix*, esse aliquam metaphoram, quæ continens sumatur pro contento, sed tam clarè & usitatam ut æquivaleret propriæ locutioni ; adeoque nihil favere Hæreticis ad deducendam inde metaphoram inusitatissimam, quæ corpus sumatur pro figura. Melius tamen respondetur, quòd sicut propriè & sine ulla figura poculum continens vinum dicitur poculum vini, sic propriè dicatur calix sanguinis, vel in sanguine, id est, sanguinem continens.

Similiter testamentum propriè sumitur : cum non tantum propriè significet testatoris voluntatem, sed etiam hujus instrumentum : Lucas autem & Paulus dum aiunt, *Hic calix novum Testamentum est*, accipiunt testamentum pro authentico instrumento, quo continetur voluntas Christi tamquam testatoris, quæque hereditas fidelibus defertur : Sanguis enim Christi verè est authenticum

instrumentum, quo merita ipsius nobis relicta continentur, & nobis applicantur. Mathæus verò & Marcus dicentes, *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, accipiunt testamentum pro voluntate testatoris, quæ sanguinis illius heredes efficitur. Unde quàmvis etiam in voce testamentum, apud Lucam & Paulum aliqua metaphora admitteretur, satis tamen explicatur per verba Matthæi & Marci : immo per se & ex adjunctionis esset tam clara, ut non deberet censeretur metaphora.

Obijciunt III. Matth. 26. Christus ait : *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis.* Et Joan. 16. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Ergo Christus non manet nobiscum secundum realem præsentiam. Resp. Neg. Conf. Christus enim in his locis tantum vult se non mansurum apud fideles visibili & corporali seu quantitativâ præsentia, quæ fuerat cum illis conversatus : non autem negat se mansurum nobiscum sacramentaliter, aut etiam alio modo non visibili : cum idem Matth. 28. dixerit : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Obijciunt IV. varia testimonia Patrum. Quæ tamen facilem habent solutionem. Nam in primis Patres sæpè valde obscure fuerunt locuti, ne augustissima mysteria proderent Ethnicis, qui teste Tertulliano in *Apologetico* c. 7. Christianis olim exprobrabant, quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idem testatur Averroes, qui nos impios appellat, eò quòd Deum nostrum manducemus. Unde Theodoretus *Dialogo* 2. post med. *Non oportet* (inquit) *aperire dicere : est enim verosimile adesse aliquos mysteriis non initiatos.* Secundò Patres quandoque loquuntur mysticè causâ ornatùs & in ordine ad mores ; idque liberius, quia sciebant se loqui in Ecclesia Catholica, mentemque suam à fidelibus satis intelligi : præsertim nondum exortis Hæreticis hoc Sacramentum negantibus aut impugnantibus. Propter quod de veritate hujus Sacramenti stabilenda nunquam ex professo egerunt. Tertio Patres aliquando hoc Sacramentum vocant figuram & typum corporis Christi, tum ratione specierum, quæ verè sunt signa ; at verè exhibitia & continentia suum signatum, scilicet Christum : tum quia Eucharistia ultra hoc quòd realiter contineat Corpus & Sanguinem Christi, est etiam signum Christi crucifixi. Unde Christus instituto hoc Sacramento dixit : *Hoc facite in meam commemorationem.*

Obijciunt V. Impossibile est idem corpus eodem tempore esse in diversis locis : item magnum corpus, quale est Christi, poni sub parva hostia : ergo &c. Ad quæ & similia argumenta dici posset illud Augustini 1. 22. de *Croit.* c. 11. *Ecce qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas.* Magna namque vanitas, nihil velle credere, nisi quod

24

25

26

Christus loquitur de visibili præsentia, dum se cum fidelibus non remansurum dixit.

Observanda circa expositionem Patrum.

Quàm si velle solentarii prætextu suo errori impossibilitatem Mytheni.

puter quis intellectu se comprehendere : cum etiam multa naturalia ab intellectu nostro nequeant penetrari ; & multò magis varia mysteria fidei , v. g. Trinitatis & Incarnationis , omnem intellectum nostrum excedant : quæ proinde pari jure oporteret sive liceret etiam metaphoricè interpretari ; prout fecerunt multi antiqui Hæretici , qui ea negarunt . Et miror similiter ea mysteria non negari fortiori impossibilitatis prætextu à Sacramentariis . Nulla equidem fundata species impossibilitatis est in replicatione corporum aut penetratione ; ut in Physica ostenditur . Immo ex hoc ipso mysterio possibilitas à posteriori innotescit . Concilium Tridentinum tamen volens abstinere à definienda controversia quæ est inter Thomistas , ac reliquos , præsertim Scotistas , utrum idem corpus possit naturali modo sive circumscriptive esse in pluribus locis simul , studiose sic loquitur sess. 13. c. 1. *Næque enim hæc inter se pugnant , ut Salvator ad dextram Patris in caelis assideat , juxta modum existendi naturalem , & ut nihilominus alijs locis sacramentaliter præsens sua substantia veris adsit , ea existendi ratione , quam esis verbis exprimere vix possumus , possibilem tamen esse Deo , cogitatione per fidem illustrata assequi possumus , & constantissime credere debemus .*

27.
Absurdum
quædam ab
Hæreticis
opponuntur ;
sed frivola

Obijciunt VI. multa absurda quæ ex doctrina Catholica sequi videntur ; ut quòd Christus posset comedi à bestiis , si hoc Sacramentum comedant ; quòd Christus descenderet in foetidum stomachum communicantium ; quòd Christus masticaretur & laceraretur &c. Simili argumento olim Nestorius oppugnabat Christi divinitatem dicens : *Egone bimestrem , aut trimestrem , fedatum sputis , flagris laceratum , crucifixum dicam Deum ?* Possetque oppugnari ubiquitas Dei , cum ex illa etiam sequatur Deum esse in foetidissimis stomachis ; immo in inferno . Itaque sicut amor impulit Christum ad manendum in utero materno novem mensibus & admittendum in se foetidissima Judæorum sputa ac ignominiosissimam crucifixionem : sic idem amor impellit ipsum ad manendum cum homine , & intra hominem per Eucharistiam ; etsi ex negligentia vel malitia aliquorum ei subinde inferatur irreverentia ; præsertim cum corpus illius jam gloriosum non inquinetur , sicut ipsum in propria specie per sputa v. g. inquinabatur tempore passionis , sed sit , sicut divinitas , impassibile . Similiter nulla Christi sit laceratio vel fractura , sed solarum specierum Eucharisticarum . Quas etiam à bestia sumi posse materialiter , non autem sacramentaliter , nullum est inconveniens , institutione Sacramenti supposita .

28.

Obijciunt VII. Effectus hujus Sacramenti sufficienter haberi potest per manducationem spiritualem per fidem , vel saltem per applicationem panis instituti in ratio-

nem signi sacramentis figurantis seu præsentatis corpus Christi : ergo frustra poneretur corpus Christi realiter . Resp. Neg. Antec. nam Eucharistia non solum est instituta ad conferendam gratiam , sicut alia Sacramenta ; sed insuper propter unionem Christi tamquam capitis cum suis fidelibus , & propter singularem sui nobiscum communicationem , dum se nobis non tantum in signis & gratiâ , sed etiam in propria substantia communicat . Quomodo enim potuisset mundum reconciliare Patri per assumptionem corporis phantastici vel per unionem consistentem solum in præsentia locali aut donis supernaturalibus ; tamen id facere voluit assumendo veram carnem per veram & indissolubilem hypostaticam unionem . Vide congruentias allegatas numero 21 .

De hac quæstione videri potest Bellarminus eam subtilissimè tractans totis duobus libris primis de Eucharistia , & lib. 2. usque ad caput 11. Nos quoque de eadem præter morem fusius egimus , eò quòd existentibus in medio sive viciniâ nationis præter necessaria sit penitior hujus rei adeo controversæ inter nos & Sectarios notitia .

Summarie autem redigi in compendium possunt motiva seu considerationes , quæ cor sincerum solidissimè in fide , etiam cum vitæ prodigalitate servandâ , firmare abtulerunt sufficiunt . Nimirum , quòd doctrina Catholica de hoc mysterio sit adeo claris testimoniisque repetitis verbis in sacra Scriptura expressa ; ut aliud nullum clarius , ne quidem Trinitatis vel Incarnationis . Quòd Ecclesia , firmamentum veritatis , eandem doctrinam ante Berengarium illam saltem publice & pertinaciter oppugnasset , cum tamen ipsum mysterium Trinitatis & Incarnationis tam multos tamque validos impugnatores tanto tempore sustinuerit . Quod omnes etiam sancti Patres illam sine hæsitacione crediderint ; totque alii viri sanctitate ac miraculis clarissimi , v. g. *Franciscus , Dominicus &c.* imò quòd sanctiores , eò amplius ergo tantum Sacramentum firmâ fide & ardentia pietate affecti fuerint . Quod hæc ipsa doctrina tot tamque patentibus miraculis confirmata fuerit ; Quod eidem nil solidius opponi valeat . Impossibilitas præsentia sit frivola ; fortiori opponibilis Trinitati &c. Sint plurima ante oculos nostros , quæ etiam sapientissimi perscrutari non valent : ut vesania sit intolerabilis , dicere contra Omnipotentem . *Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum ?* Et quales , quæso , sunt homines , qui hoc similive prætextu veritatem oppugnant ? Infames , superbi , contumeliosi , aliique criminibus obnoxii , qui sine signo aut miraculo , sine missione attentarunt hereticum nudius tertius antiqua suffodere , ut novæ ædificent , in hoc ipso errore inter se disceptant .

Qu. II. An in Eucharistia sit realiter corpus & Sang. Christi. 273

quod explicationem verborum Christi. Quamvis in omnes pariter quadret illud Aug. l. 3. de doct. Christ. c. 10. Si animum preoccupavit alicujus erroris opinio quidquid aliud assererit Scriptura, figuratum arbitrantur.

QUÆSTIO II.

An in Eucharistia maneat panis & vinum simul cum corpore & Sanguine Christi?

AFFIRMAVIT aliquando Berengarius, indeque sibi sui que similibus Impanatoris nomen conquisivit. Eundem errorem admittit Lutherus l. de Corpore. Babyl. c. De Eucharistia. addens tamen neutram partem hujus controversiæ ad fidem pertinere. Juxta quos proinde Christus in venerabili Sacramento impanaretur seu sub pane poneretur, non autem sub solis specibus panis.

Verum fides Catholica asserit substantiam panis & vini destrui, & in Corpus ac Sanguinem Christi converti seu transsubstantiari. Ita definitum est in Concilio Romano sub Gregorio VII. & postmodum in Lateranensi & refertur c. Firmiter de sum. Trin. ubi primum usurpata fuit vox, Transsubstantiatio, licet res antea fuerit credita, & similibus vocibus, ut Transmutationis, Conversionis &c. etsi non tam expresse significativis, explicata, ut fuse ostendit Bellarm. l. 3. De Eucharistia c. 20. & 21. Idem postea definit Concilium Constantiense, deinde Florentinum, Novissime & clarissime Tridentinum sess. 13. can. 2. his verbis: Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unã cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Ecclesia Catholica aptissime transsubstantiationem appellat; anathema sit.

Patet etiam hæc Veritas ex antiquis Patribus: quos longã serie refert Bellarm. sup. c. 20 & alii. Cyrillus Jerosolymitanus Catech. 4. Mystagogicã: Aquam (inquit) aliquando mutavit in vinum; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit? Paulo infra: Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis. Et rursum infra: Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat &c. Cyrillus Alexandrinus Epist. ad Callistrum (teste Bellarmino sup.) ait: Ne horremus carnem & sanguinem apposita sacris altari- bus, condescendens Deus nostris fragilitatibus in- fuit oblati vim vitæ, convertens ea in veritatem propriæ carnis &c. Denique Damascenus l. 4. de fide c. 14. Quædammodum naturaliter panis

per cibum & vinum & aqua per potum in com- edenti ac bibenti corpus & sanguinem immutan- tur, corpusque alterum sunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & ad- ventum mirabili modo in Christi Corpus & Sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem. Alios vide apud Bellarminum supra.

Probatur insuper ex ipsis verbis consecrationis, quæ etsi ex vi significandi gram- maticali & speculativa, non omnino hunc sensum convincant (ut indicat Scotus dist. 11. q. 3. n. 14. & à nobis infra n. 35. amplius ostendetur) prout tamen ab Ecclesia intel- liguntur, & semper intellecta fuerunt, ha- bent hunc sensum, qui etiam planior & simplicior & magis proprius est: non enim tam proprie diceretur. Hoc est angelus, de- monstrato lapide, cui Angelus esset intime præsens, si lapis maneret in propria substan- tia. Et ratio est: quia accidentia sensibili- lia, ratione quorum aliquid fit sensibile, ex- hibent illud, cum quo naturalem habent connexionem, & consequenter si panis maneret in sua substantia, pronomen hoc, ratione accidentium panis demonstraret potius panem, quam corpus Christi sub eis latens.

Dices I. Eucharistia sæpè in Scriptura ap- pellatur panis; ergo in ea manet panis. Resp. Neg. Conf. Vide dicta q. præced. n. 22.

Dices II. Gelasius l. 2. contra Eutichen in sine loquens de Eucharistia ait: Et tamen non desinit natura panis. Similia habet Chry- sostomus epist. ad Cæsarium Monachum. Resp. satis probabile esse, quòd nec liber ille sit Gelasii Papæ, sed alterius cujusdam Græci: neque epistola illa sit Chryostomi, sed cujus- dam alterius Joannis Constantinopolitani; ut Multi & sentiunt & concludunt non le- vibus conjecturis. Deinde ibi nomine na- tura intelligitur virtus illa nativa acciden- tium panis & vini, quæ eisdem effectus cor- poraliter præstant, ac si ibi esset substantia ipsa panis & vini: sicut in pluribus mixtis dicimus perseverare & manere naturam aquæ, terræ vel ignis, si qualitates aquæ, terræ vel ignis ibi permanerent. Simili modo, im- mo multò clarius loquitur Theodoretus Dialogo 1. sub initium de folis accidentibus sensibili- bus, ut satis colligitur ex contextu.

Ex dictis generalibus Conciliorum & Patrum rejicitur error illorum, qui suppo- nunt non converti panem & vinum secun- dum eam partem, quæ sumenda est à pecca- tore. Qui insuper clarè confutantur ex Apo- stolo 1. ad Cor. 11. ubi supponit corpus Do- mini etiam sumi à peccatore, dicens: Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini &c. Quod etiam expresse docent Patres & Concilia. Unde similiter refutatus manet error alio- rum, qui putabant redire substantiã panis & vini, quãdo Eucharistia sumitur ab indignis.

Insinuata est in Scrip- tura.

32. Objectiones Lutherana- rum.

Naturam panis quo sensu manda- ra quidam veteres di- xerunt.

33. Panis con- vertitur etiam secun- dum eam partem qua sumenda est à peccatore.

Necredit na- tura panis quando à sa- lis sumitur.

Ex

*Inter panem
& corpus
Christi non
est unio hy-
postatica.*

*Vii nec inter
panem &
verbum di-
vinum.
Nec remanet
materia pa-
nis infor-
mans ab
anima
Christi.*

*Neque exi-
stentia sub-
stantia pa-
nis.
Sed sola spe-
cies seu ac-
cidentia jux-
ta Tridenti-
num.*

*34.
An substan-
tia panis &
vini desinat
per annihila-
tionem.*

*Quodlibet
3. 1. 1.*

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

3. 1. 1.

Ex dictis etiam refutatae manent quorundam Catholicorum opiniones vel potius errores. In primis quidam Joannes Parisiensis voluit (ut refertur) inter panem & corpus Christi intercedere unionem hypostaticam. Rupertus Abbas Tuitiensis (quem tamen Nonnulli excusant) existimasse refertur unionem hypostaticam intercedere inter panem & Verbum divinum immediate. Durandus dist. 11 q. 3. dixit, remanere materiam panis, & informari animam Christi, atque ita panem mutari in Corpus Christi, sicut alimentum convertitur in alitum. *Bannes 1. p. q. 4. art. 2. dist. 2.* putat saltem probabile, quod maneat existentia substantiae panis, & per illam accidentia existant post consecrationem. Quae omnes opiniones facile possent particulatibus rationibus refelli: sed quia per se absurdae sunt; sufficient nobis verba Tridentini supra definitis, *Pieri conversionem totius substantiae panis & vini, manentibus dumtaxat speciebus.*

Petes I. An substantia panis & vini destruat hinc per annihilationem? Resp. esse meram questionem de modo loquendi, in qua *Normales* & alii, quibus favet *Scotus* sic loquuntur, nec improbabiler, ut *Lesius* q. 75. art. 3. & passim alii oppositum loquendi modum am lectentes fatentur: quidquid *Scotus* dist. 9. q. 2. art. 4. opinioni adstruente annihilationem censuram erroris inepte apponat. Ratio hujus opinionis est, quod nihil omnino substantiae panis & vini maneat, adeoque videatur annihilari. Ob quod eidem, si reproduceretur, conveniret proprie creatio; creationi autem opponitur annihilatio.

Oppositus tamen loquendi modus videtur communiter receptus, & hoc titulo praerendus. Juxta quem non est hic proprie annihilatio, eo quod juxta communem conceptum de ratione annihilationis fit, ut desitio rei sistat in non esse, nec ordinetur ad ulterius esse vi actionis per quam vel propter quam fit. In praesenti autem desitio panis etsi fiat immediate per subtractionem influxus conservativi, fit tamen ad hoc, ut sub aliquo communi remanente, scilicet sub speciebus, succedat Corpus & Sanguis Christi per veram conversionem, idque vi ipsius actionis (sive physice sive moraliter) qua ponitur Corpus & Sanguis Christi; adeoque desinit hic substantia panis & vini per conversionem, & non per meram annihilationem. *Scotus* denique hunc loquendi modum absolute non rejicit, sed solum qualiter prior sustineri posset, subtilissime arguit, ut videre est quodlib. 10. §. De terro principali, & praecipue 4. d. 1. 1. q. 4.

*35.
An & quo
sensu veris-
simè possit
propositio:*

Petes II. An non destructa substantia panis, posset aliquo sensu vera esse propositio, *Hoc est Corpus meum*? Resp. Aff. Primo, quia etsi divinitus accidentia panis fuissent primo

producta sine substantia, & sub eis poneretur Christus, verissime diceretur, hoc est Corpus Christi. Secundò id ipsum verè diceretur, si substantia praevia penis insensibiliter aliò transferretur, ibidem à Deo conservanda. Tertio, quia etsi panis remaneret simul cum corpore Christi sub eisdem accidentibus sensibilibus, adhuc speculative posset quis demonstrando dicere, Hoc est Corpus Christi, adeoque Christus ipse asserere, Hoc est Corpus meum. Qui sensus dicitur speculativus, eo quod nil efficiat, sed objectum supponat, & locum habeat, etiam consecratione peracta. Estque verus: nam etsi falsum esset, quod panis sit corpus Christi, non foret tamen necesse, per ly *Hoc* demonstrari panem. Quamvis enim is conaturalius demonstraretur, veluti substantia naturaliter connexa, & velut imbuta propriis suis accidentibus, quando aliunde non colligitur aliud demonstrari: posset tamen per praedicatum aut circumstantias ly *Hoc* determinari ad aliquid aliud demonstrandum, puta ipsamet accidentia, dicendo v. g. Hoc est albedo: adeoque etiam ad demonstrandum substantiam Corporis Christi, institutione supposita, poterit sufficienter per praedicatum aut circumstantias determinari.

Nec refert, quod tali casu Corpus Christi non foret contentum totale: nam etiam panis non foret contentum totale, & tamen posset per ly *Hoc* simpliciter demonstrari. Similiter ergo poterit, id exigente conditione praedicti, simpliciter demonstrari alia substantia pariter contenta, ut sensus sit: Contentum sub hoc pane, vel sub hac re est Corpus meum. Solet ad hoc confirmandum à Nonnullis allegari simile burse continetis ex parte aurum, & ex parte argentum: nam rectè dicitur, quod contentum in bursa sit aurum, quantumvis simul contineatur argentum. Sed alii hinc potius contentum oppositum: eo quod non rectè dicitur simpliciter, Hoc est aurum, sed, Hoc est partim aurum, partim argentum. Quod etsi concederetur, non obviaret praedictis magis, quam ei quod omnes admittunt, scilicet, casu quo maneret panis cum corpore Christi, adhuc simpliciter dici posset, Hoc est panis. Disparitas itaque est, quod aurum & argenteum solum inadaequate contineantur secundum diversas partes seu spatia inclusa in corpore continente.

Dices: *Trid. sess. 13. c. 4* ait: *Quoniam Christus Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, conversionem fieri totius substantiae panis &c.* adeoque non manere panem, prout conversio exigit. Resp. *Trid. de sinum solum velle, quod etsi alii sensus esse seu dari grammaticaliter possent, Ecclesia tamen à Deo edocta ex illis verbis hunc sensum conversivum elicuerit. Neque est novum aut mirum, quod Concilia, ex verbis*

his accepta occasione, inferant seu eliciant sensum, praesertim magis obviu & connaturalem, etsi ipsa alioquin alium sensum pati possent. Probat sensus obviu est conversivus, quo scilicet verba Christus protulit de pane faciendū Corpus suum. Quamvis id non obstat alteri sensui speculativo: immo nec pratico, quo fecisset sub pane esse corpus suum, ut indicat Scotus d. 11. q. 3. n. 5. 10. & 15. ubi concludit: *Dico, quod eo spiritu exposte sunt Scripturae, quo condite. Et ita supponendum est, quod Ecclesia Catholica eo spiritu exposuit, quo tradita est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocta: & ita hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesia fuit, facere istud verum vel non verum, sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit directa in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis. Quo quid magis verè & Catholicè dici potuisset à Doctore subtili? Cui proinde falsò imponit Sotus d. 9. q. 2. ar. 4. quod asserat Ecclesiam accepisse transubstantiationem à Doctribus.*

QUESTIO III.

An totus Christus sit in hoc Sacramento?

Dico I. In hoc Sacramento, & quidem in qualibet specie est totus Christus secundum Corpus, Sanguinem, Animam & Divinitatem. Est de fide ex Concilio Constantiensi sess. 13. Florentino in Decreto Eugenii, Trid. sess. 13. c. 16. & 3. Patres pro hac veritate videri possunt apud Bell. l. 4. de Euch. c. 21. Ratio est: quod praedicta omnia habeant quandam unionem inter se in caelo, & spectent ad Christi integritatem, & consequenter non possint, aut saltem non deceat ea poni separatim in Sacramento. Confirmatur ex Apostolo dicente, ad Rom. 6. Christum non mori amplius; censeretur autem mori vel esse mortuus in Sacramento, si in eo esset corpus sine sanguine & anima.

Hinc sequitur omnem illam & solam substantiam Christi poni in Sacramento, quam habet sibi unitam in caelo, non autem quam aliquando habuit in hoc mundo, v.g. partes per calorem naturalem absumptas, & sanguinem aliquando effusum ac non resumptum: nec etiam humores excrementitios, qui non sunt in corporibus gloriosis. Neque etiam vestes, quibus tempore ultimae cenae erat indutus, fuerunt in Sacramento, quod tunc dedit Apostolis; quia cum corpore Christi non habebant unionem, nec spectabant ad Christi integritatem.

Dico II. Etiam accidentia absoluta à loco quae Christus habet in caelo, habet in hoc Sacramento. Unde est in hoc Sacramento cum omni sua scientia, gratia &

gloria, ceterisque donis ornatus, sicut in caelo. Probat: nam quod anima & divinitas ponantur in hoc Sacramento, fundat Tridentinum in naturali connexionione, qua copulantur corpori Christi in caelo: atqui est etiam naturalis connexio inter Christum & praedicta accidentia, & aliunde nihil obstat: ergo etiam sunt in hoc Sacramento. Deinde cum definiat Concilium contineri integrum Christum; patet contineri etiam accidentia, sine quibus Corpus substantiale naturaliter nequit existere. Confirmatur: quia replicato subjecto replicantur connaturaliter accidentia independentia à loco; immo juxta Nonnullos absolutè replicari debent. Aliud est de ubi, aliisque dicentibus ordinem ad certum locum: haec enim nequeunt concomitanter in Sacramento poni, sicut (quod ordinariè supponitur) ob essentialem dependentiam à loco, nequeunt replicato subjecto replicari.

Dico III. Ex vi verborum sub speciebus panis est solum Corpus, sub speciebus vini solus Sanguis: reliqua autem ad sunt sub illis per naturalem solum concomitantiam. Ita omnes Theologi cum Trident. c. 3. Probat: quia illud ponitur vi verborum, quod per ipsa verba significatur (Sacramenta enim & formae Sacramentorum praecise efficiunt id quod significant) sed forma consecrationis panis tantum significat corpus, & forma calicis tantum sanguinem: ergo ista sola ponuntur vi verborum respective. Quamvis igitur occasione verborum Deus se determinet ad ponendum sub utraque specie totum Christum; id tamen non facit immediate vi significationis verborum, sed vi naturalis connexionis & concomitantiae, qua illae partes copulantur inter se. Unde si in naturali Christi praesentia quaedam separarentur v.g. à corpore, poneretur similiter in Sacramento corpus ab illis separatim. Ideoque si in triduo mortis Christi fuisset facta consecratio panis & vini, vel species antea consecratae, isto triduo fuissent conservatae, fuisset tunc sub speciebus panis corpus mortuum, seu absque anima & sanguine effuso atque à corpore separato, sed cum divinitate, utpote corpori etiam tunc unita; sub speciebus autem vini solus sanguis cum divinitate, absque anima, atque etiam corpore, si hoc fuerit planè exangue.

Unde colligitur sub speciebus panis & vini consecratis existere divinitatem, non vi verborum consecrationis, utpote divinitatem non significantium, sed per concomitantiam, seu (ut loquitur Trident. sess. 13. c. 3.) propter admirabilem illam eius cum corpore & anima unionem. Immo etiam Pater & Spiritus sanctus adsunt ibidem per concomitantiam, etsi magis mediatam, ratione identitatis in natura & circumfessionis cum Filio, aded ut quamquam divinitas aut tota Trinitas

co. v. g. scientiam, gratiam, gloriam &c.

39. Ex vi verborum ponitur sub specie panis corpus, sub specie vini sanguis: cetera per concomitantiam.

40. Unde divinitas adest per concomitantiam. Immo tota Trinitas.

non

non esset ubique, adesset tamen in Eucharistia divinitas ob unionem cum anima & corpore, & consequenter ratione divinitatis tota Trinitas.

41. *Nomine corporis intelligitur compositum ex materia substantiali & forma corporeitatis,* Sed controversatur, quid hic nomine Corporis & Sanguinis significetur? Resp. breviter per Corpus intelligi compositum ex materia prima & forma corporeitatis, quæ conflatur ex formis partialibus carnis, ossium &c. & quam dari docet Scotus & Recentiores passim, ac in *Tractatu de Anima* probari solet. Hoc namque supposito, manifestum est nihil aliud æquè commodè nomine corporis posse significari. Quare sic tenent Scotus cum Scotus, Coninck, Lessius (qui q. 76. n. 6. dicit hanc sententiam verissimam videri) & plures alii.

42. *Non autem sola materia,* Quod insuper confirmatur: quia in primis non potest intelligi cum *Gabriele* materia prima: nam corpus dicit aliquid compositum. Deinde alioquin aqua, terra &c. haberent corpus, sicut homo; quod est inauditum. Confirmatur: quia certum est, corpus Christi, prout est in Eucharistia vi verborum constare carne, nervis, ossibus &c. his præcisè à ratione vivi & mortui: quæ plus quam materiam primam important.

Aut illa in affecta accidentibus, Non etiam potest cum aliis intelligi materia prima affecta quantitate & certis accidentibus: quia etiam hoc non est corpus, quod dicit aliquid compositum substantiale; ne alioquin vivens, quod essentialiter constat corpore & animâ, involvat in sua ratione compositum aliquid per accidens.

Aut illa simul cum anima, Nec potest Tertio cum nonnullis Thomistis intelligi materia prima cum anima, non quidem ut anima est, sed ut dat esse corporis substantialis, nam sic anima poneretur sub speciebus panis, non solum per concomitantiam, sed etiam vi verborum, contra *Tridentinum*. Nec satisfaciunt dicendo, quod anima tantum ponatur quatenus dat esse corporeum: cum enim anima ut anima, & ut dat esse corporeum, sit realiter unum & idem; sequitur etiam anigmam ut sic poni vi verborum. Immo cum non habeat corpus esse corporis secundum ipsos, nisi per informationem animæ, quæ necessariò tribuit vitam; sequitur corpus Christi & cuiusvis hominis adhuc esse vivum post expirationem.

43. *Aut prout includit in determinanda animam vel formam cadaveris.* Denique non potest dici cum nonnullis Thomistis (quibus ferè consentit *Dicasillo d. 5. dub. 11.*) nomine Corporis intelligi corpus humanum commune vivo & mortuo; quod proinde dum vivit, constituitur in ratione corporis per animam; dum mortuum est, per formam cadaveris. Nam sic adhuc poneretur de facto anima vi verborum sub speciebus panis; cum corpus Christi de facto constituatur per animam Christi. Deinde sic nomen corporis in forma

consecrationis acciperetur æquivocè; ut ipsum æquivocum est ad vivum & mortuum: essetque distincta modò specie transubstantiatio ab ea, quæ fuisset, si in triduo mortis facta fuisset consecratio. Præterea corpus secundum omnia substantialia manet idem vivum & mortuum; ne alias non fuerit idem Corpus Christi in cenâ & in sepulchro, adeoque in Eucharistia tempore cenæ, & tempore tridui, si fuissent species consecratæ, aut reservatæ. Denique vivens componitur ex anima & corpore tamquam alterâ comparte: qui ergo anima sit forma constitutiva corporis in ratione corporis? Adde sine causa recurri ad confictam & novam formam cadaveris, aliasque tricas, ubi planè & sine difficultate potest res explicari, prout à nobis explicata est. Vide *Coninck q. 76. art. 2. dub. unico.*

Nomine *Sanguinis* consequenter intelligitur mixtus aliquis humor, qui est proximum alimentum animalis, constat materia primâ & peculiari formâ sanguinis, quam retinet in corpore vivo & mortuo, intra & extra corpus quamdiu remanet sub speciebus sanguinis. Ponitur autem totus sanguis, qui nunc est in corpore Christi glorioso; isque solus: si enim aliquid adhuc de sanguine Christi reperiarur in terris, is non est amplius sanguis Christi aut Verbo unitus, sed habet creatam supposititatem. Unde de illo non possunt intelligi verba Sacerdotis in persona Christi dicentis: *Hic est sanguis meus*. Si autem in triduo mortis Christi vinum fuisset consecratum, omnes partes sanguinis effusi, etsi discontinuatæ, sicut adhuc erant Verbo unitæ, sic fuissent in Sacramento positæ.

Vertitur insuper à Nonnullis in controversiam, an unio hypostatica ponatur sub speciebus consecratis vi verborum? & quidem *Aversa q. 4. de Eucharist. sect. 1.* putat, quod sic. Sed sine fundamento repugnat doctrinæ receptæ; quæ id negat: eo quod nullatenus verba consecrationis significant unionem hypostaticam. Nam *ly meum* non est idem, quod hypostaticè Verbo unitum: sed tantum significat, hoc esse corpus spectans ad eum qui loquitur. Sic si Christus dixisset, hæc sunt accidentia mea, seu lachrymæ meæ, *ly mea* non significasset ista esse Verbo unita; ideoque si fuisset facta conversio in lachrymas Christi, unio hypostatica non fuisset posita vi verborum. Nec refert quod *Tridentinum sess. 13. c. 3.* dicat divinitatem esse sub speciebus in Sacramento propter unionem cum corpore & animâ. Inde enim nullatenus sequitur, unionem ipsam poni vi verborum. Uti nec vi verborum ponitur ipsamet anima: & tamen propter unionem ad illam adest quoque divinitas. Prout similiter vi verborum non ponitur ipsa naturalis connexio & concomitantia sanguinis cum corpore & animæ cum utroque:

Quest. IV. An totus Christus sit sub qualibet parte specier. 277

que: & tamen Tridentinum sup. docet corpus sub specie vini, sanguinem sub specie panis, animamq; sub utraque specie existere propter præfatam connexionem seu vi illius.

Denique non rectè quidam Recentiores dixerunt personalitatem seu substantiam Verbi divini adesse vi verborum: nam ly Corpus non significat substantiam Verbi aut substantiam in communi, sed partem physicam humanitatis condistinctam animæ.

QUÆSTIO IV.

An totus Christus sit sub qualibet parte specierum?

DICO I. Post fractionem seu separationem specierum manet totus Christus sub qualibet divisionis particula. Est de fide ex Florentino & Tridentino sup. can. 3. Et satis constat ex facto Christi, qui calice consecrato Luca 22. dedit illum discipulis, dicens: Accipite, & dividite inter vos. Quod necessariò supponit in singulis speciebus separatis fuisse totum Christum: alioquin enim singuli accipientes partem calicis, non sumpserunt totum Christum. Idem habetur in Missali Ambrosiano in quadam præfatione, & refertur c. Singuli 77. De consecr. dist. 2. Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est; nec per singulos ministratur, sed integrum se præbet in singulis. Et c. Vbi pars 78. eadem dist. ex Hilario dicitur: Vbi pars est corporis, est et totum. Similia habentur. Qui manducant 58. & c. Invitat. 70. & c. Qui manducat me 71. (quæ sunt desumpta ex Augustino) dist. cit. Unde fit, ut divisâ Hostiâ Christus non dividatur, nec minùs accipiat communicans sub minima particula, quam communicans sub maxima. Cujus rei typus præcessit in colligentibus Manna Exodi 16. ex quo qui plus collegerat non habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus.

DICO II. Etiam ante divisionem est totus Christus sub singulis speciebus partibus. Est certum apud omnes Theologos contra Albertum ut citatur; quem tamen aliqui excusare conantur. Probat I. quia etsi Tridentinũ sess. 13. can. 3. hoc non definièrit sub istis terminis, sed cum adjecta particula, separatione factâ; tamen c. 3. sine ulla additione docuerat quòd totus & integer Christus sub quavis speciei parte existit. Nihilominus opposita doctrina juxta Palavicinum infra hætenus tamen non est heresis damnata. Immo canoni jam antea confecto fuit studio adjecta particula factâ separatione, Joanne Emiliano, Episcopo Tudetano ita monente obveriantes sententias de præsentia sub qualibet particula hostiæ integræ, ac nostro Cornelio Musso allegante, solas hereses esse damnandas, non item Scholasticorum sententias definiendas; prout ex Actis refert Palavicinus l. 12. Hist. Trid. c. 2. n. 15.

Herrn. Sum. Theol. Pars IV.

Probat II. quia corpus Christi est in hoc Sacramento modo indivisibili & non quantitativo, ita ut totum sit in tota hostia, & totum in singulis partibus; quod modus existendi indivisibiliter includit, uti patet in anima rationali respectu corporis, Angelo respectu præsentia illius extensæ. Alioquin si existeret modo quantitativo, retineret ibi figuram humano corpori proportionatam; quæ cum notabiliter excedat quantitatem hostiæ, necessariò partes corporis Christi (quæ alioquin extra hostiam extarent) per compressionem sive penetrationem ad tantillum spatium modo satis absurdo redigerentur, paucissimi tantum partibus sine mutua penetratione remanentibus.

Et quamvis repugnet spiritui existere modo quantitativo, & divisibili; cum hic modus involvat essentialiter partes distinctas (quibus spiritus caret) sic ut totum locatum toti loco & partes locati partibus loci correfpondeant: non repugnat tamen corpori existere modo indivisibili, hic enim modus etsi partes necessariò non includat, tamen eas non excludit, dummodo totum locatum sit in toto loco & totum in singulis partibus: quod fiet, si corpus positum divinitus in puncto replicetur per spatium extensum; atque ita fit cum corpore Christi in Eucharistia.

Nec refert, quòd Christus sit in Sacramento per modum unius cibi: unitas enim cibi non est desumenda ex unitate præsentia unius, sed ex unitate unius substantia Christi latentis sub una specie per unam sacramentalem præsentiam completam. Sicut Tobias habuit unicum viæ comitem Raphaellem, etsi in corpore assumpto per plures præsentias sæpiùs replicatum.

Sed difficultas restat in sententia illorum, qui docentes continuum componi ex sine fine divisibilibus, putant similiter ea terminari & copulari per indivisibilia: an Christus etiam sit præsens sub his indivisibilibus. Quæ tamen difficultas locum non habet in sententia probabili, quæ continuum componit ex punctis seu indivisibilibus tamquam partibus; sub quibus indubiè consequenter loquendo, Christus debet esse præsens in hostia consecrata. Cessat etiam difficultas in sententia illorum, qui continuum ex semper indivisibilibus componentes, indivisibilia copulantia & terminantia velut superflua probabiliter rejiciunt. Verùm eadem admittendo manet controversia. In qua Vasquez & plures alii adhuc censent, Christum non esse præsentem hujusmodi indivisibilibus. Quibus favet Scotus dist. 10. qu. 9. n. 3. Unde ita tenet ejus Commentator Hiquius n. 12. & seqq. & Poncius d. 44. n. 72: Scotus tamen facilem patitur explicationem: solùm enim ibi loquitur de hostia seu specie totali, quam dicit non posse esse

A a indivi-

48. Cur possit spiritui re- pugnet existere modo quantitativo, quam corpori modo spiritua- li.

Multiplex partialiter præsentia Christi sub unica specie non obstat unitati cibi sacramentalis.

49. An sit præsens sub indivisibilibus. Scietur quæ- sitionis.

Sententia Vasquez & plures alii adhuc censent, Christum non esse præsentem hujusmodi indivisibilibus.

indivisibilem, juxta quod superius diximus non posse consecrari nisi minime sensibile, & inde arguit non obstare quamdam rationem modo quo ibi erat proposita, quò minus Christus possit in Sacramento videri.

50.
Sententia
affirmans
probatur,

Oppositum nihilominus tenet Soto, Suarez & alii passim. Christus namque vi consecrationis ponitur sub omni eo, sub quo præerat aliquid substantiæ panis & vini: atqui indivisibilibus quantitatis & specierum correspondebant antea indivisibile entitativa substantiæ panis & vini: ergo etiam his per consecrationem destructis, succedit Christus. Confirmatur: quia præsentia Christi est in hoc Sacramento continua; sicut animæ rationalis in corpore, & Angeli in spatio: quæ tamen alioquin continua numquam esset, sed per infinita indivisibilia copulancia interrumpetur: quin immo sequeretur illa in actu & sine fine fore divisam in omnem sui partem.

51.

Dices: Post separationem specierum consecratarum resultant nova indivisibilia terminantia, uti & per earundem unionem nova indivisibilia copulancia: atqui sub illis non est Christus; cum noviter non possit esse præsens, ubi antea non erat sine nova consecratione: ergo neque Christus est sub aliis. Resp. I. Neg. Conf. nam alia sunt consecrata, non sic indivisibilia noviter resultantia, uti nec quantitas aut substantia noviter accedens: non videtur autem Christus noviter fieri præsens sine nova consecratione.

An sit præsens sub partibus de novo resultantibus.

Responderi II. cum variis posset Neg. Min. eò quòd cum indivisibilia ista partibus intimè inhereant, debeat Christus illis esse præsens vi partium, etsi non proximè vi verborum consecrationis: vi cujus tamen Christus succedit in locum panis respectu accidentium, adeoque etiam respectu indivisibilium quantitatis ex specierum divisione aut copulatione resultantium, quæ cum non habeant sibi correspondentem substantiam aut indivisibilia seu terminos substantiales panis, habebunt utique corpus Christi sibi correspondens.

52.
Iudicium
Auctoris de
hac tota cõ-
troverfia.

Et hoc quidem modo solet posterior opinio defendi, ac prioris fundamentum dissolvi. Ego tamen non video ullam rationem dubitandi, quin suppositis indivisibilibus, Christus necessariò sit quibusvis intimè præsens, utpote existentibus in eodem loco cum partibus continui. Sicut necessariò est præsens speciebus seu accidentibus etiam de novo productis, v. g. calori hostiæ &c. Aliqua forte difficultas esset in sententiâ ponente unionem physicam inter corpus Christi & species, an scilicet in punctis denuò resultantibus exurgat de novo unio Christi ad hujusmodi puncta. Sed alii non difficulter quoque illam unionem admittent exurgere, conformiter ad dicta num. præced. vel

etiam fortè negabunt, dicentes, ad id requiri novam consecrationem.

Q U Æ S T I O . V .

Per quid Christus sit formaliter præsens in Eucharistia?

SUPPONO, corpus Christi non consisti in speciebus sacramentalibus tantumquam locatum in loco: ad hoc enim deberet superficie concari à specierum proximè appropinquari; quod non fit, cum omnes species intimè penetret; sicut ante consecrationem locum penetrabat panis, qui ob hoc non dicebatur esse sub speciebus tantumquam loco, uti generatim substantia non est in accidentibus suis, v. g. anima in scientia, ignis in calore &c. tamquam in loco.

DICO I. Non intercedit formalis unio inter species & corpus Christi. Ita Scotus, Durandus, Gabriel, Suarez & alii passim contra Nonnullos. Probat: quia nullum istius unionis apparet fundamentum. Non enim intercedit unio substantialis materiæ ad formam, ut patet. Neque etiam accidentis cum subiecto: cum juxta fidem accidentia panis hic sint sine subiecto substantiali. Et alioquin corpus Christi denominaretur ab illis album, rotundum, madidum &c. quod nemo dixerit. Non denique unio aliqua hypostatica: tam miraculosæ enim & extraordinariæ unionis (sine qua facile est explicare Eucharistiæ Mysterium) non subest sufficientis fundamentum. Alia autem unio physica non reperitur, quæ hic posset statui cum sufficienti fundamento aut necessitate. Adde sine omni unione formali sufficienter, immo facile, explicari quidquid fides de Mysterio Eucharistiæ docet.

Nec refert, quòd corpus Christi in hoc Sacramento succedat substantiæ panis, quæ accidentibus erat formaliter unita: non enim succedit quoad modum, quo panis existebat sub speciebus; sed tantum quoad hoc, quod ubi antea erat panis, ibi post consecrationem sit corpus Christi.

Nec refert etiam, quòd dum species moventur, transducantur, tanguntur &c. hæc etiam dicantur de corpore Christi; adeoque inter illud & species videatur esse communicatio idiomatum, quæ tamen non supponit unionem hypostaticam. Nam si esset communicatio idiomatum, corpus Christi deberet etiam dici rotundum, madidum &c. & vicissim species deberent dici animate, rationales &c. Alia autem prædicationes fundantur in eo, quòd mutationes contingentes circa species concomitantur proportionatè mutationes circa corpus, v. g. dum moventur species, ponitur proportionatus motus in corpore, quod tunc

tunc dicitur moveri a motu sibi proprio. Frequenter tamen non adsunt in corpore mutationes correspondentes: & tunc vel nullo modo illud denominant; nec coagulationis vel frigiditatis speciebus, non dicitur calefieri aut frigidari corpus Christi: vel non nisi per metaphoram aut extrinsecam denominationem; prout corpus Christi dicitur solum tangi, videri &c. dum haec fiunt circa species. Similiter corpus & sanguis miseri, mixtis panis & vini speciebus, uti & frangi fractis speciebus, seu quatenus Sacramentum Corporis & Sanguinis miscetur aut frangitur, & non aliter, juxta illud quod canitur in Secquentia: Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura.

Dico II. Inter corpus Christi & species nulla intercedit unio effectiva seu attractiva, ut vult Suarez d. 47. sect. 3. concl. 2. existimans corpus Christi per illam unionem seu potius actionem conservare accidentia extra subjectum, & a se trahere, & vicissim accidentia conservare, & trahere ad se corpus Christi; sicut magnes (inquit) trahit & retinet apud se ferrum. Et ad hunc dicendi modum etiam accedit Lugo disp. 6. sect. 2. Sed probatur Conclusio: quia juxta modum loquendi auctoritatum constituitur Christus in hoc Sacramento potius per modum praesentiae & conjunctionis, quam per modum actionis. Neque etiam ipse Suarez praesentiam sacramentalem in tali actione constituit. Et disp. 50. sect. 4. Ex professio probat istam unionem effectivam non posse esse terminum formalem transsubstantiationis; quae tamen formaliter tendere debet ad unionem seu praesentiam Christi cum speciebus sacramentalibus. Deinde ista ratio effectiva nequit explicari sine potentia obedientiali, ut patet; haec autem non videtur admittenda. Praeterea sic corpus Christi conservaret species extra subjectum, & species vicissim conservarent corpus in esse sacramentali: quae mutua causalitas non videtur possibilis. Denique etsi possibilis foret, non est tamen sufficiens fundamentum illam astruendi: cum sine illa possit mysterium facilius & commodius explicari. Species namque conservantur extra subjectum a Deo: indissolubilis autem concomitantia corporis Christi & specierum sufficientissime refertur in decretum Dei, quo infallibiliter decrevit corpus Christi conservare sub speciebus consecratis. Et quamvis decretum hoc arguat aliquam unionem effectivam moralem specierum in corpus, quatenus vi specierum sub illis perseverat corpus in esse sacramentali; nullatenus tamen arguit unionem effectivam physicam specierum in corpus vel contra.

Dico III. Christus formaliter est praesens in hoc Sacramento per novam praesentiam ad species panis & vini. Ita expressè Scotus dist. 10. quest. 1. num. 10. & plures

alii. Probatur: quia non requiritur alioquin formalis vel effectiva, ut ex praemissis patet: non restat autem aliud quam haec praesentia. Deinde per hanc praesentiam commodè & sufficienter salvantur omnia, quae fides docet de hoc mysterio. Consonat etiam modus loquendi auctoritatum, quae significant Christum in hoc Sacramento esse per modum alicujus praesentiae ad ipsas species. Immerito autem Aversa quest. 3. sect. 3. revert & refutat Scotum quasi docentem, quod praesentia sacramentalis Christi per se & primario ac intrinsecè non referatur ad species sacramentales instar cujusdam conjunctionis cum illis, sed ad locum seu spatium in quo sunt species & cum speciebus Christus. Quod tamen Scotus supra expressè negat. Et n. II. refutat ex eo, quod Christus per praesentiam sacramentalem nullo modo determinetur sic ad unum locum seu ubi, ut sibi repugnet alius locus vel ubi. Variata quoque praesentia locali; quae respicit spatium, non variatur praesentia Christi ad species. Est autem haec praesentia ad species respectus quidam & ordo ad easdem, ut rectè Scotus sup. Aversa sup. & alii. Non voluit tamen dicere Scotus, quod sit relatio transcendentalis, ut cum explicat Aversa; cum talis relatio sit subjecto identificata, & ab illo inseparabilis: nisi relationem transcendentalem quis vocet omnem, quae non est de praedicamento ad aliquid, Scotus itaque docet esse respectum extrinsecus advenientem, ad quem datur per se actio, & spectare per quamdam similitudinem vel reductionem ad ubi seu praesentiam localem. Quod etiam docet eadem dist. q. 6. n. 2.

Petes I. An praesentia Christi in hoc Sacramento vel in loco specierum sit definitiva? Aliqui asserunt: alii negant. Sed quaestio solum est de modo loquendi. In qua constat, praesentiam hanc eatenus convenire cum definitiva, quatenus corpus Christi modo indivisibili statuit in definito & determinato loco, specierum scilicet, sic ut per illam non statuatur extra hunc locum, nec per aliam aliquam sit ubique. Differt tamen penes hoc, quod supponat necessario praesentiam ejusdem corporis alibi, scilicet modo naturali & circumscriptivo. Quodque etiam de facto compatiatur praesentias similes ejusdem corporis sub aliis speciebus sacramentalibus: immo juxta Suarez quem citat & sequitur Dicastillo disp. 5. dub. 20. praesentia haec talis sit, ut ei ex se non repugnet corpus per illam praesens reperiri alibi cum simili praesentia. Quod denique per illam non ita definitur corpus Christi determinato spatio, quin posset esse praesens majori & majori, si quantitas specierum foret major: cum alioquin praesentia definitiva, v. g. angelica, habeat magis determinatam sphaeram.

mento per novam praesentiam ad species;

Non ad locum, in quo sunt species: ut falsò imponitur Scoto.

Quid tandem sit haec praesentia sacramentalis.

§8. An praesentia Christi sub speciebus sit definitiva.

59.
Præsentiâ
Sacramen-
talis ex na-
tura rei non
dependet à
naturali.

Petes II. An præsentiâ sacramentalis de-
pendeat à naturali? Resp. non dependere
intrinsecè & ex natura rei, adeò ut Christus
potuisset priùs produci in Sacramento,
quàm in utero Virginis. Ita Scotus d. 10. q. 4.
num. 4. & seqq. & consentiunt Vasquez, Suarez
& passim alii. Quidquid Caietanus quest. 76.
art. e. opinionem Scoti chimericam appel-
let; cuius potiùs censuræ tale epitheton
congrueret. Ratio est: quia nullum potest
tam necessariæ dependentiæ ex natura rei
assignari fundamentum. Potuisset enim
Deus Eucharistiam ita instituere, ut non fu-
isset necesse ad valorem consecrationis ip-
sius verba proferri in persona Christi, sed
solum recitativè proferri; vi autem validæ
consecrationis fuisset Christus etiam primò
ponendus sub speciebus, etsi alibi non esset,
immo nec fuisset.

60.
Sed de facto
& ex divi-
na ordina-
tione.

Juxta præsentem tamen Dei ordinatio-
nem præsentiâ sacramentalis dependet à
naturali, sic ut si Christus nullibi esset in
præsentiâ naturali, non possit esse aut ma-
nere alicubi in Sacramento. Ita Doctores
communiter, nec dissentit Scotus. Ratio est:
quia Christus secundum præsentiâ natu-
ralem est velut exemplar juxta quod regula-
tur præsentiâ sacramentalis. Unde quia
Christus jam in cælo est gloriosus, est etiam
talis in Sacramento: quia tempore ultimæ
cœnæ erat mortalis & passibilis, erat etiam
talis in Sacramento, quàmvis ut ibi esset mo-
do impassibili: quia in triduo erat mortuus,
fuisset etiam tunc talis in Sacramento. Qua-
re corpus Christi, quod tempore ultimæ cœ-
næ erat in Sacramento vivum & mortale, fu-
isset tempore tridui in eodem Sacramento,
si reservatum esset, mortuum, & rursus post
triduum immortale & redivivum, ut etiam
patet ex doctrina Scoti d. 11. q. 3. n. 28. cui
consentiunt alii. Proinde similiter in Sa-
cramento omnino esse desisset, si corpus &
sanguis secundum præsentiâ naturalem
fuissent planè destructi: adeoque præsentiâ
sacramentalis dependet à naturali. Hinc et-
iam Theologi conformiter ad Tridentinum
docent sub singulis speciebus quædam poni
per concomitantiam, eò quòd sint connexa
naturaliter cum corpore aut sanguine se-
cundum præsentiâ naturalem.

61.
Quorum-
dam proba-
tio satis
vulgata, an
solida,

Solet idem ordinariè probari ex hoc,
quòd necessariò debeat sacerdos proferre
verbum in persona Christi tamquam prin-
cipalis consecrantis; quòd omnino præsup-
ponit ipsum alibi existere. Sed ad hoc res-
ponderi posset, sufficere, ut alibi existeret
quovis modo. Nam etsi non foret in cæ-
lo, sed tantum alicubi in Sacramento, adhuc
quantum est præcisè ex parte allegatæ pro-
bationis, posset sacerdos verè loqui in per-
sona ipsius, & consecrare eum in novis ho-
stias. Quàmvis aliundè colligatur præsen-
tiâ sacramentalem in una hostia non pen-
dere ab alia simili, & per accidens se habe-

re ad consecrationem alterius hostiæ; so-
lumque pendere à præsentiâ naturali, ne-
que posse in prima hostia illam poni, nisi
Christus sibi in præsentiâ naturali suppo-
natur.

Immo non desunt qui existimant in tri-
duo mortis potuisse validè consecrari cor-
pus Christi: quando tamen Christus de cæ-
lo non existeret in præsentiâ naturali se-
cundum humanitatem, secundum quam ta-
men ei competit summum & æternum sa-
cerdotium, vi cuius censetur offerens prin-
cipalis, in cuius pròinde persona alii tamquam
ministri loquuntur, dum consecrant. Potius
tamen censèo ob hoc ipsum non potuisse
in triduo, in quo anima erat separata, con-
secrationem fieri: secundum animam enim
præcisè non erat Christus sacerdos, sed quæ
homo: neque animæ illius absque corpo-
re convenit sacrificare, adeoque nec mi-
nistris nomine ejusdem, sed solum in per-
sona Christi Dei hominis (quæ tunc non
vivebat) loquentibus.

QUESTIO VI.

*Quid agere & pati possit Christus
prout est in Eucharistia?*

Satis constat inter plerosque Docto-
res, operationes sive actus immanentes
intellectus & voluntatis quos Christus ha-
bet in cælo, habere etiam concomitantè
in Sacramento; idque ratione naturalis con-
nexionis, ob quam accidentia à loco inde-
pendentia concomitantur suum subjectum.
Quod etiam de actibus sensuum interno-
rum, immo & externorum est dicendum.
Quàmvis enim sensatio externa requirat
præsentiâ objecti, ubi primò elicitur, non
tamen ubi concomitantè ponitur. Idem est
de qualitatibus per alterationem productis,
quas si reciperet in præsentiâ naturali, v. g.
in ultima cœna, quando alterationis erat
capax, reciperet etiam concomitantè in
Sacramento.

Similiter satis constat corpus Christi non
moveri concomitantè ad motum ejusdem
in cælo: nam præsentiâ localis & actiones
ab ea dependentes non concomitantur in
Sacramento. Immo ne quidem ibi move-
tur motu simili: non enim quando progred-
itur in cælo, levat brachium &c. idem fa-
cit in Sacramento: immo ne quidem facere
poteft, cum ista supponant præsentiâ cir-
cumscriptivam seu quantitativam.

Quæritur itaque quænam passiones aut
actiones possint Christo competere primò
in Sacramento seu quatenus est in Sacra-
mento.

Dico I. Christus quatenus est in Sacra-
mento potest elicere actus intellectus non
dependentes à phantasmate, & voluntatis, si
æque

...equè ac si existeret modo naturali: nam a-
...diones istæ & species ad illas fortè requi-
...sunt merè spirituales, neq̄ ullo modo
...dependent à corpore seu organo corporeo.
...Ita communiter Doctores. Unde Christus
...quatenus in hoc Sacramento potest loqui
...Angelis & spiritibus, eosque spiritualiter
...illuminare; similiter oculo spirituali intel-
...lectus videt quæ circa se fiunt.

64.
Dico II. Christus quatenus est in Sa-
...cramento nequit se ipsum aut circumstantes
...naturaliter oculo corporeo videre vel audi-
...re; immo nec potest ullam operationem
...sensus externi ibi in se ipso elicere. Ita Scotus
...& communiter alii Doctores. Ratio est:
...quia sensus Christi ut in Sacramento exi-
...stentis, non possunt ab objectis recipere spe-
...cies, uti nec pati ab agente extrinseco, sine
...speciebus tamen sentire nequeunt, saltem vi-
...sus & auditus. Deinde organa sensuum non
...habent ibi extensionem in ordine ad locum,
...quæ tamen ad sensationem & receptionem
...specierum requiruntur; præsertim in visu &
...auditu. Pro visu adhuc est specialis ratio,
...nimirum quod si pupilla sit infecta aliquo
...colore, non possit elicere visionem: in Eu-
...charistia verò, & in loco ipso in quo est pu-
...pilla, sunt omnes colores totius Corporis
...Christi, immo & specierum Sacramentali-
...um, De tactu tamen (idem ferè est de gustu)
...minus efficaciter ostenditur conclusio.

De sensu interiori sive phantasia, & con-
...sequenter de actibus intellectus dependen-
...ter à phantasmate productis, non satis con-
...venit inter Doctores. Verius autem videtur
...phantasiam ibi non posse naturaliter ope-
...rari, adeoque nec intellectum dependentem
...ab illa: quia etiam actus sensus interni sunt
...materiales, & naturaliter fieri non possunt,
...nisi à principio materiali & cõextenso ad
...locum; adeoque hæc extensio videtur con-
...ditio naturaliter requisita ad operandum. De-
...inde actus isti naturaliter non possunt reci-
...pi, nisi in subiecto materiali & extenso.

65.
Nulla tamen ratio dubitandi occurrat,
...quin supernaturaliter possint sensus tam in-
...terni quam externi operationes suas ibi ex-
...ercere: ideoque quod supernaturaliter fiat,
...est nobis ignotum: quamvis juxta Varios
...valde opium sit credere Christum de facto ibi
...audire & videre sensibiliter, quæ ab adstan-
...tibus & vicinis geruntur: id enim congruum
...apparet, ut qui nobiscum in Sacramento cor-
...poraliter quasi habitat, non sit ibi quoad po-
...tentias & operationes corporales veluti mo-
...do quodam mortuo, sed potius habeat nobis
...cum humanum quasi commercium. Verùm
...hæc conjectura est planè incerta, cui facile
...opponi posset contraria aliqua congruentia.
...Aliunde sufficit ad exercitium internæ re-
...verentiæ ac pietatis, quod sciamus Chri-
...stum per intellectum clarissimè videre
...quidquid circa Sacramentum fit, immo in-
...teriora cordium nostrorum.

Herinx Sum. Theol. Pars IV.

Dico III. Quamvis Christus prout
...est in hoc Sacramento, non possit se movere
...motu progressivo proprie dicto, aut uti po-
...tentiâ locomotivâ organicâ; cum ad hoc
...requiratur extensio partium, quarum una
...ante alteram moveatur: potest tamen ha-
...bere usum potentiæ locomotivæ non or-
...ganicæ, qui includitur in dote agilitatis cõ-
...muni Beatis: non enim est ratio cur neque-
...at hæc potentiâ uti in Sacramento v. g. mo-
...vendo hostiam motu quasi simplicis trans-
...lationis; & fortè sic aliquando mota est ho-
...stia à Christo immediatè, inquit Scotus dist.
...10. q. 7. n. 5. in fine.

66.
Christus
...prout in Sa-
...cramento
...nequit pro-
...gredi.

Sed move-
...ri, non organ-
...icè.

Dico IV. Corpus Christi ut est in hoc
...Sacramento non potest virtute humanâ per
...se moveri localiter; cum virtus humana
...nequeat illud per se tangere aut impellere,
...sed tantum per accidens ratione specierum,
...quatenus illas movendo concomitanter e-
...tiam movetur Christi corpus sub illis inse-
...parabiliter contentum, tali ratione ut illis
...motis simul moveatur ipsum corpus Chri-
...sti motu sibi proprio.

Quomodo
...moveatur à
...movere
...species.

Sed satis difficile est, à quo motus pro-
...prius corporis Christi physicè causetur.
...Varii explicant hoc fieri, non quasi spe-
...cies physicè agant in corpus, sed potius
...quia Christus per modum nexus se con-
...jungit & quasi alligat speciebus consecra-
...tis; sicut Angelus alligans se corpori assum-
...pto moveretur ad motum istius corporis, si
...nexus istum continuaret: adeoque videtur
...motus corporis Christi procedere physicè
...ab eo qui movet. Sed cum præter præ-
...sentiam Christi ad species, non sit physica
...aliqua dependentia Christi ad easdem, aut
...nexus physicus, sed tantum voluntarius
...& moralis in sola Dei voluntate fundatus,
...non satis apparet, quo modo movens spe-
...cies possit movere physicè corpus Christi;
...uti patet in aliis, quæ solum localiter ab-
...que alia physica & necessaria dependentia
...invicem conjunguntur.

67.
A quo cause-
...tur physicè
...motus pro-
...prius ipsius
...corporis
...Christi

68.
Verum partim ob prædicta, partim ob
...supernaturalitatem ipsius præsentia Christi,
...motus corporis Christi videtur physicè
...resolvendus in solum Deum. Quare Scotus
...dist. 10. q. 6. n. 2. & 4. & plures alii dicunt
...motum corporis Christi tantum procedere
...moraliter ab eo qui movet species; adeo ut
...motus specialis corporis causetur à solo Deo,
...non per novum miraculum, sed per institu-
...tionis sive pacti miraculosi continuationem,
...quo absolute voluit speciebus consecratis
...corpus suum semper manere præsens. Idque
...sufficit, ut corpus Christi absolute dicatur à
...Sacerdote in processione & ad ægros defer-
...ri, elevari, sumi &c. prout Trid. sess. 13. c. 5.
...& 6. & Catholici omnes loquuntur. Quo-
...modo etiam dicitur absolute, etsi tantum
...moraliter, à Sacerdote consecrari.

Verosimilitudis
...à solo Deo
...causatur.

Adde non improbabile videri motum cor-
...poris Christi ad motum specierum posse pro-
...cedere

Posset casu
...sari ab aliis

*ma Christi
aut Angelo
per speciale
Dei concurr-
subi: sed non
constat, de
facto in se-
ri.*

cedere ab anima Christi per dotem agitata-
tis, seu per potentiam loco motivam non or-
ganicam : sicut enim per illam potest mo-
vere hostiam, sic videtur cum hostia posse
movere physicè suum corpus; adeoque
conjecturari posse videtur, de facto sic fi-
ri. Unde eadem ratione posset verosimi-
liter Angelus movere corpus Christi, vel
etiam per accidens, ad motum specierum
per contactum virtuosam, sicuti potest lo-
caliter movere & impellere alterum Ange-
lum. Quod quidem facilius est, si dicatur
præsentia localis noviter acquisita seu cau-
sata in corpore Christi sub speciebus esse in
substantia naturalis, suppositâ semel unione
ac præsentia sacramentali ad species, adeo-
que penetratione & modo existendi non
quantitativo. At si dicatur esse supernatu-
ralis in substantia, major est difficultas. Vi-
detur nihilominus anima Christi (idem est
de angelo) habere ad illam, uti ad actus vi-
tales supernaturales, potentiam inchoatam,
speciali auxilio seu concursu Dei supplendâ.
Quod sic tamen de facto concurrat anima
Christi, & non potius ibi modo mortuo se
habeat, non nisi conjecturari potest.

69.
*Corpus
Christi pro-
ut in Eu-
charistia non
potest natu-
raliter alte-
rari à cor-
poribus vi-
cini.*

DICO V. Corpus Christi prout est in hoc
Sacramento non potest naturaliter alterari
à corporibus vicinis; adeoque non potest
ibi crescere, vel minui, vel interfici: nec
vicissim probabiliter potest corpora vicina
alterare. Prima pars intellecta de corpore
Christi glorioso est per se evidens. Intelle-
cta autem de corpore Christi adhuc passibi-
li, quale erat in ultima cœna, est com-
munis Doctorum. Probatur: quia per al-
terationem producuntur qualitates mate-
riales & corporeæ, quæ ex natura sua exi-
gunt modum existendi quantitativum; a-
deoque produci si verecipi nequeunt in cor-
pore Christi, quod in Sacramento existit
modo indivisibili & spirituali.

*Probabiliter
neque eadē
alterare.*

Secunda pars (quæ *Et Scoti dist. 10. q. 7. n. 2.* & aliorum passim) suadetur: quia sicut
corpus & qualitates corporeæ exigunt ex-
tensum modum, ut possint naturaliter exi-
stere, ita eundem videntur exigere, ut pos-
sint naturaliter agere; quia modus agendi
consequitur modum existendi. Quod idem
constat experientiâ, quâ constat corpus
numquam alterare species sacramentales,
neque corpus intra quod recipitur.

70.
*Quamvis
hoc valde
probabiliter
proveniat
solum ex
subtrahio-
ne divini
concurfus
ad occultâ
aum myste-
rium.*

Respondent tamen *Nominales* & alii con-
trarium docentes (quorum opinio hac in
parte non est improbabilis) id supernatu-
raliter impediri ob exercitium nostræ fidei.
Aliunde autem sufficienter non convinci-
tur necessitas existendi quantitativè ad hoc
ut corpus agat; sed videtur ab eo, quod spi-
rituali modo existit, posse manare actio, quæ
corporaliter & extensè recipiatur in pas-
so. Quemadmodum Deus indivisibilis &
spiritualis producit res materiales & divi-
sibiles, & Angelus indivisibilis potest mo-

vere rem divisibilem. Sic igitur videtur
qualitas corporalis, etsi per accidens pe-
netrativè posita, adeoque virtutem habens
unitam, rectè posse (nisi divinitus impe-
diatur) producere calorem divisibilem &
habentem suam connaturalem partium col-
locationem. Positio autem perpetui migra-
culi non videtur hic iphærendo rationi
posse vitari. Neque adeo operosè vitari de-
bet in Mysterio miraculis pleno; quod ip-
sum est miraculorum à Christo patratum
maximum. Quare hæc *Nominalium* opinio
satis placuit & placet, etsi opposita sit *Scoti*
& communior.

Q U Æ S T I O VII.

*Qualiter possit Christus prout in
Eucharistia videri seu cognosci.*

DICO I. Corpus Christi, prout est in
hoc Sacramento, non potest naturali-
ter videri oculo corporeo. Ita communitè
Doctores contra *Nominales*, qui putant posse
quidem naturaliter videri, tamen re ipsâ
non fieri propter meritum fidei. Probatur:
quia oculus corporeus tendere nequit natu-
raliter in objectum spirituale & inextenso
modo existens; quomodo existit corpus
Christi in Eucharistia. Deinde ad visionem
requiritur illuminatio objecti; quod indivi-
sibiliter existens non potest naturaliter illu-
minari, cum agens naturale non possit natu-
raliter producere effectum inextensum in
ordine ad locum. Adde, quod juxta magis re-
ceptam sententiam corpus Christi indivisi-
biliter existens non possit diffundere in cir-
cumstans medium species visibiles & mate-
riales. Conclusio intelligitur contra illos et-
iam de oculo glorificato: etsi enim hic sit
longè perspicacior oculo mortali; ideoque
possit videre res ex majori distantia; tamen
reposito altiori adjutorio non habet ex suo
statu, quod videre possit corpora inpeden-
ter à conditione naturaliter ad visionem re-
quisitâ; prout est extensio objecti.

Sed major difficultas est, an oculus cor-
poreus possit videre corpus Christi in hoc
Sacramento, saltem de absoluta Dei po-
tentia? Negat *Suarez* & alii. Sed verosimi-
lius affirmat *D. Thomas* & passim *Recentiores*; & communitè refertur *Scoti dist. 10. q. 9.* Probatur: quia corpus Christi in
Sacramento est coloratum, potestque per
Deum illuminari, adeoque habet formalem
rationem objecti corporaliter visibilis. Ne-
que enim refert, quod non sit extensum in
ordine ad locum: cum non satis efficaciter
ostendatur, cur per Deum oculus eleva-
ri nequeat ad videndum objectum suum
indivisibiliter positum.

Dices modus inextensè existendi nequit
videri, utpote extra objectum visus, Resp.

in primis ultra præsentiam partium corporis Christi in eodem loco frustra fingi modum aliquem positivum: cum sufficiat negatio extensionis, quæ videri non debet, ut videatur res indivisibiliter posita; sed visio fertur in corpus coloratum. Et quamvis esset ibi modus aliquis positivus, posset sine illo videri corpus inextensum, uti sine extensione corpus extensum, sed præcisè corpus coloratum.

DICO II. Corpus Christi ut est in Sacramento potest ab intellectu supernaturaliter & obscure cognosci per fidem; cum ita cognoscant & credant omnes Catholici. Potest item clarè ac supernaturaliter cognosci ab intellectu illuminato per visionem beatificam aut scientiam supernaturaliter infusam; ut etiam constat. Naturaliter tamen non potest clarè cognosci ab intellectu sensibus alligato: cum hic omnem suam cognitionem hauriat à sensibus, qui nullatenus Corpus Christi in Sacramento intuentur: ipsumque dependeat à divina voluntate per solam fidem cognitâ, cuius ex natura rei non potest peti evidens indicium. Nullus denique est effectus sensibilis, ex quo præsentia corporalis Christi possit naturaliter deprehendi.

DICO III. Intellectus nihilominus sensibus alligatus potest Corpus Christi ut est in Sacramento cognoscere naturaliter, sed abstractivè & confusè: cum auditâ institutione & prædicatione hujus mysterii, possit illud quilibet apprehendere, imò fide merè naturali assentiri. Intellectus autem à phantasmate independens, v. g. angelicus, videt ibi in primis naturaliter animâ Christi; utpote quæ ibi est modo suo naturali, id est spirituali. Deinde potest etiâ ipsum corpus Christi naturaliter seu vi suâ etiam clarè intueri, ut docet Scotus, Præpositus & plures alii contra D. Thomam & multos alios. Probatur: quia corpus Christi est res materialis, & intrâ limites objecti intellectûs à phantasmate independentis v. g. angelici; adeoque videri potest latens sub speciebus. Et quamvis modus ibi existendi seu præsentia sit supernaturalis in substantia (quod Varii negant, qui à fortiori debent tenere Conclusionem) poterit, eo modo, non visio videri ipsum Corpus, quod est realiter à illo modo distinctum.

Deinde etiam ipsam præsentiam Eucharisticam corporis Christi, etsi supernaturalem, posse naturaliter ab Angelo videri, ex mente Scoti & plurimum aliorum tradidimus in Tractatu de Angelis, quos diximus naturaliter intueri posse etiâ supernaturalia. Quare etsi præsentia Eucharistica sit supra naturâ omnis creaturæ, quia non potest ab agente creato naturaliter produci, secundò quia nullû subjectum supernaturale exigit illam in se habere connaturaliter: non est tamen supra omnem naturæ seu intellectûs naturalis po-

entiam quoad cognosci; neque ex hoc capite desumitur supernaturalitas entis. Quare totum ens creatum præsertim non involvens in obliquo ens increatum, quantumvis sit alioquin supernaturale, est naturaliter proportionatum intellectui angelico aut sensibus non alligato.

QUESTIO VIII.

Quâ actione Corpus & Sanguis Christi ponantur in Sacramento?

DICO I. Actio quâ corpus Christi ponitur in Sacramento est vera conversio substantialis sive transsubstantiatio. Est certum de fide. Et patet ex Florentino supra dicente: *Substantia panis in corpus, & substantia vini in sanguinem convertuntur.* Idem expresse docet Tridentinum sess. 13. c. 4. dicens hanc conversionem convenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia transsubstantiationem esse appellatam. Idem definitum est eadem sess. can. 2. Huc quoque faciunt eæ auctoritates, quæ asserunt destrui substantiam panis & vini, hancque mutari in corpus & sanguinem Christi. Vide dicta supra quæst. 2.

Declaratur Conclusio ex conditionibus ad conversionem substantialem communiter requisitis. Nâ in primis conversio debet esse inter duas res positivas: quod in præfenti locum habet, cum versetur hæc actio inter panem qui desinit, & corpus quod succedit. Secundò debet terminus à quo simpliciter vel aliquo modo desinere, & terminus ad quem similiter incipere esse. Quod etiam hic locum habet: cum panis absolute desinat, & corpus Christi succedens incipiat esse in Sacramento cum dependentia ad species. Et quamvis simile exemplum in naturalibus non habeamus: cum tamè conversio hæc sit supernaturalis, debet ad similitudinè naturalium explicari, nec per omnia similis in naturalibus requiri. Tertio debet esse cõnexio, saltem moralis, inter desitionem unius termini & incoptionem alterius, idque sub aliquo communi utriusque termino; adeò ut terminus à quo sub isto cõmuni esse desinat, quia terminus ad quem sub eodem succedit. Hoc autem indubiè etiam convenit actioni, quâ Christi corpus ponitur in Sacramento: perseverat enim aliquod commune, scilicet species, sub quibus panis desinenti succedie corpus; ita ut si panis non desineret, corpus non poneretur; & è contrâ si corpus non poneretur, etiam panis non desineret.

Porro conversio hæc dicitur transsubstantiatio, quasi transitio totalis substantiæ in substantiam, ut rectè Scotus dist. 11. quæst. 1. n. 2. Ceteræ verò conversiones naturales sunt solum transitus ejusdem materiæ primæ ab una forma substantiali ad aliam. In illo autem transitu substantiæ panis in

75. Christus ponitur in Sacramento per veram transsubstantiationem.

Cujus conditiones hinc inferre declaratur.

76. In quo formaliter consistat.

substantiam corporis Christi, adeoque in successione corporis Christi in locum substantiæ panis (quæ vi advenientis corporis Christi destruitur) sub eodem aliquo communi; scilicet speciebus, consistit præcisè & formaliter ipsa transsubstantiatio. Quæ admodum conversio substantialis ligni in ignem consistit in successione formæ ignis loco formæ ligni in eadem materia.

77.
Quæ actio-
nes in illa
necessario
interve-
niant.

Hinc evidenter sequitur, necessario in conversione Eucharistica intervenire omnem illam actionem, quæ ad præexplicatum transitum seu successione requiritur. Quare in primis intervenire debet actio conservativa specierum panis & vini, quæ sunt illud commune, quod instar subiecti primò substantiam panis & vini, dein Corpus & Sanguinem continet: sive ista actio sit nova (prout *Disp. 4. q. 2.* docebimus) sive non. Requiritur etiam actio terminata ad ipsum Corpus & Sanguinem Christi: cum non possit succedere sub eodem communi in locum panis & vini, nisi existat; existere autem non possit, nisi producat aut conferretur per aliquam actionem. Præterea requiritur actio, quæ Corpus & Sanguis existens in cælo adducatur ad locum specierum seu potius ad ipsas species. Quæ quidem actio formaliter terminatur ad unionem Christi cum speciebus sacramentalibus (quæ juxta supradicta non est physica unio, sed præsentia Christi ad ipsas species) quam comitatur præsentia Christi & specierum ad eundem locum. Solgetque ista actio dici adductiva; estque omnino nova, & necessario distincta ab actione terminata ad præsentiam Christi in cælo seu in aliis locis. Actio autem, quæ terminatur ad ipsam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, dici solet productiva. De qua gravis est controversia, an necessario interveniat nova hujusmodi actio in conversione Eucharistica. Pro cujus resolutione

Controversia est, an
requiratur
nova actio
productiva.

78.
Resolvitur,
quod non.

DICO II. Actio productiva Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia est eadem cum illa, quæ conservatur in cælo. Ita *Scorus dist. 11. q. 3. n. 23.* & seq. *Vasquez, Lugo, Dicastillo* & plures alii, contra *Coninck 9. 75. art. 4. dub. 3. & 5.* & multos alios existimantes requiri substantialem Corporis Christi reproductionem. Immo *Coninck* putat (quod tamen nullam habet apparentiam) ne quidem de absoluta potentia corpus posse poni in Sacramento per solam actionem adductivam absque substantiali reproductione. Probatur doctrina *Scoti*: quia præsentia sacramentalis produci potest sine reproductione substantiæ, & sufficit, ut Christus ponatur in Sacramento: ergo non debet superaddi productio substantiæ. Antecedens pro prima parte probatur: quia Angelus virtute naturali per replicationem sive actionem adductivam fit præsens pluribus locis continuis sine reproductione substan-

Probatur.

tiæ; idem est de anima rationali: ergo divina virtute poterit corpus poni in locis discontinuis absque reproductione ejusdem. Pro secunda parte probatur: quia Christum poni in Sacramento nihil aliud importat, quam eum accipere præsentiam sacramentalem ad species loco desinentis panis & vini. Confirmatur: quia in hoc mysterio præter præsentiam sacramentalem non est alius terminus, cum tota Christi substantia præexistat: ergo non debet poni nova productio sive actio substantialis, esto absolute esset possibilis. Quod addo: quia utrum absolute possibilis sit, merito potest dubitari. Et quidem sententia est *Scoti*, (quem sequitur *Vasquez*) quod fiat absolute impossibile est; eundem effectum dependere à duabus causis totalibus; ita etiam à duabus productionibus totalibus, unâ quæ produceretur in cælo, alterâ quæ alibi, videlicet in Sacramento, eod quod singulæ productiones exhauriant totam capacitatem sive indigentiam effectus. De quo quidquid sit, fultem non debet connaturaliter statui nova productio absque novo termino.

Contra hanc Doctrinam possent variè obijci, quibus probari videtur, nullum corpus posse poni in pluribus locis per solam actionem adductivam. Sed hæc videantur in physica. Specialiter autem contra eandem doctrinam ab aliis Auctoribus

Obijcitur I. Patres frequenter dicunt corpus Christi in Sacramento fieri, creati &c. Italoquitur *Ambrosius l. 4. de Sacramentis c. 4.* *Augustinus* & refertur c. *Virum sub figura dist. 2. de consecr.* ergo intervenit nova substantia productio. Resp. N. C. nam Patres non loquuntur de creatione proprie dictâ: cum etiam, ipso *Coninck* teste, v. o. similiter non esset rigorosa creatio, etiam si nova productio interveniret. Similibus itaque loquendi modis solum declarare volunt, verâ & realem præsentiam corporis Christi, ut sicut res, quæ creatur aut fit, verè habet esse, ita corpus Christi verè & realiter in Sacramento ponatur & habeat esse. Immo *Ambrosius* supra potius facit pro nobis, dum argumentatur à majori ad minus dicens: Si tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut imperent esse quæ nunc erant; quanto magis operativus est, ut quæ erant in aliud commutentur? Si enim nova interveniret productio, nihil hic esset minus aut facilius; cum æque difficile & longè inusitatus sit, prius existens reproduci eodem vel diverso tempore, quam aliquid de novo produci aut creati. Ubi obiter advertit verba *Ambrosii*, ut relata sunt, haberi in correctis editionibus, etiam breviarii Romani, sicque ante annos 600. ea legisse *Lantfrancum*: et si aliqua exemplaria habeant: *Ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur.* Quàmvis nec sic faveant *Berengario* & *Lutherano* negantibus conversionem panis & vini: nam qui possunt post consecra-

tionem manere quod erant, si in aliud commutentur? Quare sensus esse deberet: Ut sint, dum profertur consecratio, quæ antea erant, & per sermonem Christi operatorium seu consecrationem in aliud commutentur.

Objicitur II. Actio quâ Corpus Christi ponitur in Sacramento est, & à Patribus ac Conciliis vocatur transsubstantiatio: atqui nulla actio est transsubstantiatio, nisi una substantia destruat, & alia producat, saltem novâ actione: ergo Corpus Christi non ponitur in Sacramento absque nova productione. Resp. Neg. Min. Ad transsubstantiationem enim sufficit, quod una substantia succedat alteri substantiæ definenti sub aliquo communi; ita ut hæc definat quia altera ponitur, seu vi impossibilitatis saltem moralis cum illa; & ad summum, quod altera conservetur novo titulo. Vide Vasquez disp. 181. cap. 12. Unde si interveniret nova productio, haberet se per accidens ad formalem rationem transsubstantiationis: sicut in naturalibus conversionibus productio rei de novo se habet per accidens, tantumque intervenit, eod quod una forma alteri naturaliter non succedat, nisi de novo producat. Unde non minus esset substantialis conversio ligni in ignem, si forma ignis præexistens solum uniretur materiæ ligni, quam dum de facto simul etiam producat. Sicut etiam de facto est vera mutatio substantialis in regeneratione hominis (v. g. in resurrectione Christi) in qua tamen anima præexistens solum reuniretur corpori. Quare sicut ad conversionem substantialem propriè solum pertinet actio, quâ forma unitur materiæ, sive ipsa unio: sic etiam ad hanc transsubstantiationem, propriè spectat ipsa actio unitiva corporis Christi cum speciebus; quæ sunt quasi materia seu subjectum commune; per quam nimirum fit, ut corpus Christi, quod est terminus conversionis, succedat in locum panis; quæ successio est formaliter transsubstantiatio.

Nec refert, quod terminus hujus actionis sit merum accidens, scilicet unio seu præsentia corporis Christi ad species: etsi enim id verum sit loquendo de termino formali istius actionis quatenus est actio, seu quatenus per eam aliquid producat: falsum tamen est loquendo de termino formali illius, quatenus est conversio, seu quatenus per eam aliquid convertitur. Nam cum eatenus per eam destruat panis, & ejus loco ponatur, etsi per eam formaliter non producat, substantia corporis Christi, habet eatenus pro termino formali ipsum corpus Christi. Quemadmodum productio unionis formæ cum materia quatenus est actio respicit formaliter ipsam unionem; quatenus tamen est substantialis conversio, respicit formaliter formam substantialem quæ de novo unitur.

Non refert etiam, quod in aliis conversionibus substantialibus forma succedens uniatur formaliter subjecto communi, quod hic non fit. Nam etiam in illis unitur tamquam forma subjecto; quod hic non fit. Species enim non sunt subjectum substantiæ succedentis, scilicet corporis Christi, sed potius è contra: quamvis verè corpus Christi non sit etiam subjectum specierum, juxta fidem. Similiter in aliis conversionibus non solum reperitur subjectum commune, & forma ei unita, v. g. materia ligni & succedens forma ignis, sed insuper exurgens inde terminus adæquatus & compositum substantiale, v. g. ignis: quod hic non reperitur: immo terminus adæquatus, qui hic statueretur ex subjecto vel quasi subjecto communi, scilicet accidentibus panis, & substantiâ noviter succedente, scilicet corpore Christi, exurgere, esset aggregatum velut per accidens. Quocirca dicendum (ut utar verbis D. Bonaventuræ disp. 111. p. 1. art. 1. quest. 2. in corp.) quod hæc est mutatio singularis, quæ nullum simile plenum habet. Assimilatur tamen in aliquo aliis. Quia enim in hac mutatione nihil commune manet, assimilatur creationi. Quia verò principium initiale non est nihil, sed aliquid: ideo dissimilis est creationi, & similis generationi. Quia verò terminum finalem non habet aliquid de novo factum, sed prius existens: ideo est dissimilis generationi, & similis augmento. Quia verò Corpus Christi ex hoc non crescit, sed in pluribus locis existit: ideo dissimilis augmento, & similis loci mutationi. Quia verò in alio loco existit, & à proprio non recedit, sed aliquid in ipsum transit: ideo omni motui & mutationi dissimilis est, & est prorsus mutatio singularis. Hactenus D. Bonaventura.

Quocirca actio, quâ mediante fit transsubstantiatio, non est propriè motus localis corporis Christi: tum quia corpus Christi nullam præsentiam perdit: tum quia hæc actio non tam respicit locum, quam ipsas species, quibuscum ipsa corpus Christi quodammodo unit, sic ut vi illius, destructâ substantiâ panis, in hujus locum succedat sub iisdem speciebus, & dependenter ab eorumdem permanione sub iis permanere si ve conservari debeat substantia corporis Christi. Ex quo evidens est differentia inter hanc mutationem, & aliam actionem, quâ substantia aliqua simpliciter adducitur ad aliquem locum alterius substantiæ, sive à motu locali; cui proinde non competit ratio transsubstantiationis.

Sed adhuc instabit aliquis: Unio corporis Christi ad species debet esse prior præsentia à nobis explicatâ: cum ipsum succedat in locum panis, qui utique naturâ prius uniebatur physicè speciebus, quam censeatur cum illis uniri eidem loco per præsentiam. Ad quod in primis facile respon-

82.
Pariformitatem per omnia inter hanc & ceteras conversiones naturales non esse unam eandem esse debent ostenditur.

83.
Actio, quâ mediante fit transsubstantiatio, in quo differat à motu locali.

84.
Instantia.
Resp. x.

deri posset, non necessariò succedere corpus Christi quoad omnem planè modum & ordinem seu prioritatem, neque etiam sub simili officio; puta subiecti sustentantis species, quæ ibi sustentantur à Deo, adeoque sufficere ut succedat in instanti reali. Aliter tamen posset satisfieri, dicendo præsentiam sacramentalem corporis Christi ad ipsamet species esse priorem præsentia amborum in eodem loco, & ab hoc vel illo loco independentem, sicut indistantia specierum & corporis ab invicem est naturâ prior. Prout etiam unio physica animæ & corporis, & quæ unioni præsupponitur, mutua indistantia utriusque, est prior præsentia locali utriusque ad idem spatium. Unde sicut unio hæc non mutatur mutato loco, seu præsentia locali, sic nec præsentia corporis ad species ob hoc mutatur. Et hæc præsentia potest dici succedere in locum unionis specierum cum pane.

Resp. 2.

85.
Modus conversionem explicandi per actionem productivam, est non novam.

Quòd si nihilominus quis malit hanc conversionem explicare per actionem verè productivam alicujus substantiæ, adhuc non foret necesse admittere substantiam reproductionem corporis Christi: sine qua manifestum est salvari veritatem formæ, seu verborum consecrationis, in qua tamen juxta Adversarios suadatur necessitas conversionis substantialis eucharisticæ: quæque juxta prædicta est omnino superflua si non impossibilis. Dicitur namque poterit, sufficere productionem corporis Christi antiquam, quæ conservatur in cælo, quatenus huic accedit novus titulus, quòd scilicet per eam incipiat conservari dependenter à speciebus & sub iisdem speciebus, pane destructo, vi ejusdem corporis succedentis. Pro quo

Nota, tantæ esse efficaciam hanc conversionem, ut si Christus alibi non existeret, & potestas consecrandi maneret (uti potuisset volente Deo) vi ejusdem debuisset Christus etiam primò produci. Quia verò jam productus supponitur, sufficit eum incipere hoc titulo noviter conservari. Quæ tamen conservatio priùs non erat transsubstantiatio, eò quòd tunc deerat hic titulus, scilicet destructionis panis, successione corporis sub eodem communi, & necessitas sub illo manendi, quamdiu illud commune manet. Et hoc modo clariùs apparet hic actio substantialis. Et si non sit perfecta similitudo cum aliis conversionibus: de quibus non esse per omnia pariformiter discurrendum, constat.

86.
Quævis prædictarum opinionum satis defendit doctrinam fidei.

Finaliter autem, quævis prædictarum opinionum defendit à parte rei totum quod fides astruit & intendit, destrui scilicet verè substantiam panis, eò quòd adveniat substantia corporis Christi sub iisdem speciebus permanentibus, vi verborum consecrationis. An autem intercedat unio physica, formalis, effectiva, vel præsentia ad species tantum, sive ad locum specierum vel

reproductio &c. non fuerunt Concilia vel Patres solliciti, qui has scholasticas speculationes non curasse videntur, ut mihi satis quidem exploratum est.

Petes, quomodo de conversione unius extremi in aliud sit in hac materia loquendum? Resp. I. Propositiones, quæ tantum significant successionem terminorum sive transitum unius in alterum, esse proprias veras: transitus enim iste vocè hic intervenit. Tales sunt: Panis transit, vel convertitur in corpus Christi, Ex pane fit corpus Christi. Idem est contra, D. Thomam & plures alios de hac propositione (quæ usus est Ambrosius) De pane fit caro Christi: neque enim præpositio De potius significare ubique videtur (etsi interdum significet) utriusque termini consubstantialitatem seu aliquid substantiæ panis communicari corpori Christi, quam præpositio Ex: cum etiam sic loquatur ipse Apostolus 2. ad Cor. 4. Qui dixit de tenebris lucem splendescere & tamen tenebræ nullo modo sunt consubstantiales luci. Resp. II. Propositiones, quæ in rigore intellectæ indicant esse in hac conversione subjectum substantiale utriusque termino commune, esse improprias, adeoque bono sensu explicandas, sicubi apud Auctores probatos reperiantur: cum re verà non sit ejusmodi subjectum commune juxta fidem. Ejusmodi propositio est hæc: Panis fit caro. Item Vinum fit sanguis. Quo modo loquitur Damascenus lib. 4. de fide c. 14. Idem amplius est dicendum de hac: Panis est corpus Christi: quæ propriè intellecta importaret identitatem inter panem & corpus Christi. Sentias itaque similibus propositionum est: Panis transit, seu convertitur, vel est conversus in corpus, & vinum in sanguinem Christi. Hoc sensu dicitur c. Ego Berengarius, de consecr. dist. 2. Panis & vinum post consecrationem sunt verum Corpus & Sanguis Christi. Hæc etiam revocatur ista propositio: Panis potest fieri, vel potest esse Corpus Christi, id est converti in corpus Christi. Quo sensu loquitur Ambrosius dicens: Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? & respondet, Consecratione. Similiter cavenda & bono sensu explicanda est locutio: Panis commutatur in Corpus Christi: quia significatur motus seu mutatio, quæ propriè connotat subjectum utriusque termino commune.

QUESTIO IX.

Qualiter Eucharistia seu Christus in ea adorari debeat?

Dico I. Hoc Sacramentum est adorandum cultu lætitiæ, qui Deo debetur. Ita definit Tridentinum sess. 13. can. 6. Rationem dat idem Consilium c. 5. dicens: Neque ideo minus est adorandum, quòd fuerit à Christo Dominus

Domino ut sumatur infirmum : nam illum eumdem Deum presentem in eo adesse credimus, quem pater aternus introducens in orbem terrarum dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei : quem Magi procedentes adoraverunt &c. Et certe supposita reali presentia Christi in hoc Sacramento, superius probata, ne levis quidem occurrere potest ratio de hoc dubitandi. Unde idem habet perpetuus Ecclesiae usus. Idem etiam docent Patres. Ambrosius l. 3. de Spiritu sancto c. 12. de carne Christi ait : Quam hodie quoque in Mysteris adoramus, & quam Apostoli in Domino Jesu adorant. Augustinus in Psal. 98. ait : Ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit. Inventum est, quomodo adoretur tale scabellum pedum Domini, ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Idem tradunt alii Patres & Liturgiae, ac traditio perpetua Ecclesiae.

Nihilominus non solum Sacramentarii, sed & nonnulli Lutherani negant Sacramentum hoc esse adorandum, etiam in ipso usu. Quibus consonat ipse Lutherus l. de Eucharistia ad Waldenses. Alibi tamen contendit adorandum esse corpus Christi in usu coenae. Quod & contendunt Bucerus, Brentius, & Kemnitius. Adorationem tamen quae fit extra usum, omnes ferè clamant esse idolatriam, eò quod putent Eucharistiam consistere in usu, seu Christum ibi tantum esse in ipso usu. Cujus tamen erroris manifesta astitas sufficienter in praecedentibus est ostensa. Quod autem supposita etiam Christi presentia, ne quidem sit in ipso usu adorandus in Eucharistia, ut quidam Lutherani contendunt, est manifestissima ineptia: nam ubicumque Christus est, dignus est laetitia: non enim convenit illi adoratio, quia in caelo est, vel in alio loco, sed quia Deus est. In Eucharistia primario quidem est ut manducetur, consequenter tamen, posito quod ibi sit, etiam ut adoretur. Sicut in praesepi jacebat ut requiesceret, in mensa ut pranderet, alibi ut doceret; & tamen in praesepi fuit adoratus à Magis, alibi passim ab aliis. Sicut etiam princeps terrenus ob sua negotia aliò proficiscens, equidem ab occurrentibus adoratur, seu cum reverentia tractatur. Quare potius jure Christus est adorandus in Eucharistia.

Quod autem Kemnitius, Brentius, & similes reprehendunt Catholicos, quasi absolute adorantes ipsum Sacramentum seu symbola externa, immo & panem, adeoque velut docentes à prodatgetay, seu panis adorationem, est mera calumnia; cum Catholicis negent panem remanere: nec ullus doceat ipsa symbola per se & proprie adoranda cultu laetiae, sed quatenus apprehenduntur ut quid unum cum Christo contento, qui per se & proprie est adorandus. Quamquam & ipsum Sacramentum, juxta modum loquen-

di illorum Doctorum, qui censent ipsum in recto importare corpus & sanguinem Christi, recte dicatur etiam formaliter esse adorandum; juxta Bellarminum l. 4. de Euchar. c. 29. Quod solum pertinet ad modum loquendi. Res ipsa habet, Christum ibi presentem esse proprie adorandum & per se, species autem sacramentales coadorari secundario & per accidens, sicut cum rege adoratur ejus purpura & sceptrum.

Ex hac doctrina Catholica evidenter patet, rectissime exhiberi reverentiam Eucharistiae seu Christo ibi contento, dum defertur per plateas ad infirmos, scilicet per accensionem luminum, genuflexiones &c. Similiter sanctissime institui solemnes processiones, praesertim in Festo & infra Octavam Corporis Christi, in quibus cum luminibus, hymnis, aliisque singularibus reverentijs exterioribus circumfertur Venerabile Sacramentum, tum in gratiarum actionem, tum per modum publici triumphi, & in signum laetitiae, tum ad publicum cultum & adorationem, fideiq; protectionem, ejusdemque in populo Christiano augmentum ac dilatationem, & consequentem devotionem: ad quae mirè conducunt hujusmodi exteriores solemnitates, quae homines sensibiles, & praesertim populum rudiorem, ad interiora & spiritualia velut manuducunt. Neque ad haec requiritur specialis justio divina: sed eorum congruentiam, fide mysterii supposita, ostendit ipsa ratio.

Hujusmodi ceremoniarum adumbrationes sive exempla quaedam reperiuntur in veteri Testamento. Sic Josue 6. post sex dierum circuitum urbis Jericho jubentur septimo die Sacerdotes tollere septem buccinas & praecedere arcam foederis, & clangere buccinis, septiesque cum populo circumire civitatem, armatis arcam quoque praecedentibus, reliquo autem vulgo eam sequente. Et, 2. Reg. 6. David cum populo surrexit & abiit, ut adduceret arcam Dei, ludens ipse & omnis Israël coram Domino in citharis & lyris. Divertitque eam in domum Obadedom, ex qua rursus postea cum omni Israël eam deduxit in civitatem David cum gaudio, accinctus ipse ephod lineo, & saltans totis viribus ante Dominum. Et 2. Esdrae 12. convocatis undique Levitis celebrata est dedicatio muri Jerusalem cum processione, cantantibus choris, & gratias Deo referentibus. Denique forma processionum observata fuit circa ipsum Christum passioni vicinum Matth. 21. ubi refertur, quod Apostoli imposuerunt vestimenta sua super asinam & pullum, & Christum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem caedebant ramos de arboribus, & sternebant in via: turbæ autem quae praecedebant, & quae sequebantur, clamabant;

91. Cultus Eucharistiae recte adhibetur in de- laione ad infirmos: Ex processio- nibus, sancte & rationally- biliter in- stituitis. Cause affig- nantur.

92. Quorum typus & exam- plum multiplex in veteri Testamento:

Immo circa Christum ipsam passioni appro- pinquantem;

bant dicentes: *Hosanna filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: hosanna in excelsis.* Quid ni igitur licite & sancte veram & vivam arcam fœderis, ipsum Christum nunc gloriosum, verè autem in Eucharistia præsentem, populus Christianus cum omni reverentia, pompa & jubilo in processibus circumferat? Quidquid Hæretici obganniant instar Michol, quæ (ut refertur 2. Reg. 6.) videns regem subsilientem atque saltantem coram Domino, despicit eum in corde suo, & deridendo dixit: *Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de sarris.* Quibus cum Davide respondebit verus Catholicus: *Ludam, & virtus fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.*

Processionum antiquitas.

Antiquitatem etiam processionum populi Christiani, in quibus arcas reliquiarum deferrebat, ipsi Hæretici: signanter *Kemirins*, negare verentur: quam aperte probant scripta *Hieronymi contra Vigilantium*. Historiæ Ecclesiasticæ *Sozomeni & Ruffini* &c. Si Reliquiis Martyrum iste cultus adhibebatur: quantum potius adhiberi cum proportione potest Eucharistiæ? Quæ hinc inferere visum fuit ob hæreses Hæreticosque vicinos, frequentemque cum eis convictum aut sermonem.

93.
An vel quando præceptum adorandi Eucharistiæ obliget.

DICO II. Obligat præceptum adorandi hoc Sacramentum, quando adorationis omissio moraliter censeri possit quædam irreverentia aut virtualis contemptus: hunc enim dignitas tanti Sacramenti prohibet. Unde quoties celebramus, aut ad communicandum accedimus, illud saltem exterius adorare obligamur. Similiter cum in Missa elevatur, aut ad infirmum defertur c. *Sanè, de Celebrat. Missarum*. Ob circumstantias enim omissio reverentiæ censetur moraliter esse quædam irreverentia. Sicut irreverentialis in regem censetur, qui in illius alloquio aut occursum omnem reverentiam omittet. Secluso autem formali contemptu aut scandalo, ejusmodi omissio ex negligentia aut simili capite profecta non videtur esse grave peccatum, ob materiæ levitatem. Immo si naturalis inadvertentia, occupatio vel necessitas occurrat, nullum erit peccatum. Quod notandum est pro ministris Ecclesiæ, qui quodammodo in templis habitant. Vide *Suarez d. 67. sect. 1.*

94.
Est regulariter

DICO III. Sacramentum hoc debet regulariter adorari absolute: nisi per accidens

occurrat hinc & nunc ratio dubitandi de veritate Sacramenti, sive ex parte materiæ vel formæ, sive ex parte ministri (quod est valde rarum) tunc enim sub morale periculum idololatriæ esset adorandum sub conditione. Alioquin imprudenter apponeretur talis conditio: cum regulariter sit moralis certitudo de legitima specierum consecratione, adeoque de præsentia Christi sub illis: quamvis in communi, sive in genere, subinde spiritus contingat aliquas species non esse consecratas. Casus namque ille extraordinarius, de quo in particulari nunquam potest quis cum fundamento suspicari, non debet immutare communem Christianorum modum absolute adorandi, fundatum in certitudine morali de præsentia Christi sub speciebus propositis: quæ Deus nos voluit pro hoc statu in rebus agendis esse contentos, & quæ supposita non est prudentis de illa re dubitare, adeoque nec conditionem adorationi apponere; quæ prudenter non potest apponi, ubi non potest prudenter de veritate objecti dubitari. Periculum autem idololatriæ materialis non est morale, adeoque in moralis actione minimè curandum. Et qualecumque subsit, satis ei obviatur per hoc, quod Christianus semper sit ita affectus, ut non adoraret species, nisi essent consecratæ. Quemadmodum non honoramus parentes sub conditione (de quibus tamen solium moraliter certò nobis constat, quod sint nostri parentes) etsi ita simus, ut illos non honorarem, si verè parentes non essent. Aliundè etiam anxia talium conditionum appositio multum minuit devotionem & affectum erga hoc Sacramentum: ut patet experientia.

Dices: Adoratio fundatur in judicio dei de præsentia divinitatis objecti; illi autem judicio absolute repugnat subesse falsum. Resp. fundari quidem remote in tali judicio de præsentia divinitatis in objecto velut in communi; proximè tamen dirigi per judicium moraliter certum deductum ex una de fide & alterâ moraliter certâ: v. g. per judicium, correspondens conclusioni hujus syllogismi: Omnis hostia legitime consecrata, utpote Christum continens, est adoranda; atqui hæc hostia est talis, ergo est adoranda. Vel per judicium correspondens conclusioni hujus syllogismi: Omnis hostia est practice adoranda, de cujus consecratione non subest ratio dubitandi: hæc est talis, ergo est adoranda.